

**Чернівецький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету**

Кафедра фінансів, обліку і оподаткування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ,
АНАЛІЗУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА**

(на матеріалах ДП «Сторожинецький лісгосп», м. Сторожинець)

Студента 2 курсу
денної форми навчання
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
спеціалізації «Облік і
оподаткування»

Цибух
Олександр
Олександрович

Науковий керівник:
д.е.н., професор

Чорновол
Алла
Олегівна

Завідувач кафедри:
д.е.н., професор

Чорновол
Алла
Олегівна

Чернівці 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1. Дослідження економічних засад обліку і оподаткування доходів діяльності підприємства.....	6
1.2. Нормативно-правове забезпечення обліку і оподаткування доходів діяльності підприємства.....	15
Висновки за розділом 1.....	19
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА «СТОРОЖИНЕЦЬКИЙ ЛІСГОСП»	21
2.1. Організація обліку доходів від діяльності на підприємстві ДП «Сторожинецький лісгосп»	21
2.2. Особливості обліку доходів від діяльності лісового господарства.....	27
2.3. Практичні аспекти оподаткування доходів.....	31
2.4. Відображення доходів у фінансовій, податковій і статистичній звітності...34	34
Висновки за розділом 2.....	37
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ДП «СТОРОЖИНЕЦЬКИЙ ЛІСГОСП».....	39
3.1. Аналіз формування доходів та резерви зростання доходів і рентабельності підприємства.....	39
3.2. Удосконалення обліку доходів діяльності підприємства.....	51
Висновки за розділом 3.....	54
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Недосконалість розкриття змісту питань методичного забезпечення з ефективного обліку, аналізу та оподаткування доходів основної діяльності. Основною метою кожного підприємства в сучасних умовах є одержання максимального прибутку при мінімальних витратах. Поняття формування доходів завжди було дискусійним, що підтверджується наявністю значної кількості теорій щодо його визначення та джерел формування. В діяльності підприємства прибуток відіграє головну роль. Прибуток є основним джерелом інтенсивного і інноваційного розвитку підприємства, модернізації його матеріально-технічної бази, реконструкції виробництва, підвищення якості соціальних стандартів. Велика роль прибутку у діяльності підприємств і в цілому для розвитку економіки викликає великий інтерес.

Дослідженню доходів лісового господарства присвячена значна кількість наукових праць як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, зокрема: Т. Г. Камінська, Ф. Ф. Бутинець, Е. Хелферта, О. І. Олійничук, Ф. Кене, А. Смут, Д. Рікардо, Т. Ленеико, Л. Г. Ловінської, С. А. М. Соколовської, О. О. Терещенко, Т. І. Єфименко, Ф. О. Ярошенко. Проте низка питань залишається невирішеною і вимагає дослідження, таких як: відображенням у бухгалтерському обліку доходів та їх оцінкою, система аналізу доходів та контролю за їх формуванням і відображенням у обліку та звітності підприємств.

Важливою умовою успішної діяльності підприємства є досягнення оптимального рівня доходів на підприємстві, внаслідок чого зросте конкурентоспроможність продукції та виявляється тенденція до довгострокового економічного зростання лісових підприємств. Правильний підхід до формування доходів і методології їх дослідження дасть змогу ефективно використовувати ресурси підприємства та здійснювати аналіз і контроль процесів та явищ, які негативно впливають на господарський процес на підприємстві, що призведе до підвищення рівня рентабельності.

Мета випускної кваліфікаційної роботи. Дослідження теоретико-методичних основ обліку, економічного аналізу та оподаткування доходів та розробка практичних рекомендацій щодо їх удосконалення на прикладі лісового підприємства.

Для реалізації цієї мети в роботі поставлені такі завдання:

- дослідити економічні засади обліку і оподаткування доходів, нормативне регулювання;
- дати загальну організаційно-економічну характеристику ДП «Сторожинецький лісгосп»;
- визначити особливості обліку доходів на досліджуваному підприємстві;
- розглянути практичні аспекти оподаткування доходів;
- дослідити відображення доходів у звітності ;
- проаналізувати систему формування доходів їх резерви збільшення, рентабельність;
- розробити пропозиції удосконалення обліку доходів ДП «Сторожинецький лісгосп».

Об'єктом дослідження є процеси обліку, аналізу і оподаткування доходів діяльності ДП «Сторожинецький лісгосп».

Предмет дослідження. Сукупність теоретичних, методичних і організаційних засад обліку, аналізу та оподаткування доходів від основної діяльності підприємства.

Методичні прийоми досліджень. Загальнонаукові методи теоретичного узагальнення та порівняння, аналітичний, графічно-табличний та статистичний методи. У вивченні питань методики й організації бухгалтерського обліку та фінансової звітності докладно використовувалися методи групування, табличний, порівняння.

Інформаційна база дослідження. Закони України та нормативно-правові акти, міжнародні стандарти, якими регулюється бухгалтерський облік, аналіз і оподаткування, наукові статті, монографії вітчизняних і зарубіжних економістів з обліку та аналізу доходів основної діяльності, наукові статті, монографії

вітчизняних і зарубіжних економістів з обліку, аналізу та оподаткування доходів основної діяльності, звітність підприємства. Облікова та звітна інформація ДП «Сторожинецький лісгосп».

Наукова новизна. Новизна наукових результатів дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку, аналізу і оподаткування доходів основної діяльності підприємства. Зокрема, удосконалено:

- облікові підходи, в частині застосування до рахунку 70 «Дохід від реалізації готової продукції (товарів)» додаткових аналітичних субрахунків для систематизації інформації про види діяльності, які забезпечують найбільшу частку доходу;

- ведення обліку на основі програмного продукту «BAS: Підприємство», із застосуванням конфігурації «Управління лісовим господарством України».

Практичне значення. Полягає у можливості застосування наданих пропозицій щодо вдосконалення організації обліку та аналізу доходів основної діяльності ДП «Сторожинецький лісгосп».

Публікації. За результатами дослідження опубліковано студентську наукову публікацію, що відповідає тематиці випускної кваліфікаційної роботи.

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Дослідження економічних засад обліку і оподаткування доходів діяльності підприємства

Задля прийняття своєчасних оперативних і тактичних рішень щодо управління підприємством лісового господарства в умовах постійної динаміки ринкової кон'юнктури необхідна своєчасна, достовірна і аналітична інформація щодо формування доходів, яка забезпечується ефективною організацією обліку на підприємствах лісового господарства та безпосередньо залежить від його якості.

Підприємства лісового господарства мають розгалужену структуру (контори, лісництва, верхні і нижні склади та ін.), здійснюють різні види діяльності, тому для визначення кінцевого фінансового результату діяльності в цілому на підприємстві необхідно вести достовірний облік власних витрат і доходів, калькулювати ціни на продукцію у розрізі вище зазначених структурних ділянок підприємства.

Одним з головних принципів бухгалтерського обліку є принцип нарахування та відповідності доходів і витрат. Під цим принципом розуміють те, що для визначення фінансового результату звітного періоду слід порівняти доходи звітного періоду з витратами, здійсненими для отримання цих доходів. У бухгалтерському обліку та фінансовій звітності доходи і витрати відображають у момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати коштів.

Підприємства лісового господарства в процесі свого функціонування мають на меті досягнення максимального ефекту від своєї діяльності, а це неможливо без ефективного управління ним. Основні цілі обліку доходів лісогосподарського підприємства – надати вичерпну, достовірну та порівняну інформацію про доходи за певний звітний період для виявлення тенденцій і закономірностей, яким вони підвладні. Важливим підґрунтям для ефективного

управління є інформація про доходи. Доходи - це ключова економічна категорія, без якої неможливе формування прибутку підприємств лісового господарства.

Згідно НП(С)БО 15 «Дохід» – збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, внаслідок чого збільшується власний капітал підприємства (за винятком збільшення капіталу за рахунок внесків власників) [1].

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» доходи – це зростання економічних вигод за рахунок надходження активів або зменшення зобов'язань, що спричиняє збільшення власного капіталу (окрім зростання за рахунок внесків засновників) [2], аналогічне трактування даного поняття містить і НП(С)БО 15 «Дохід».

Однак в М(С)БО 18 «Дохід» поняття даної категорії трактується так: «Дохід – це сумарне надходження економічних вигод підприємства за певний період, яке з'являється в результаті його звичайної діяльності, при якому власний капітал збільшується від такого надходження, а не шляхом внесків учасників» [3].

Багато вчених-економістів присвятили свою увагу дефініції «дохід», зокрема її сутність наведено з різних точок зору у Додатку А.

Фундаментальною проблемою сучасної теорії та практики визначення доходів є дослідження питання методів оцінювання й підходів до визнання доходів. Визначення доходів регулюється нормативно-правовими актами, які по-різному тлумачать цю категорію, а тому в практичній діяльності підприємств лісового господарства часто виникають проблеми стосовно їх визнання, класифікації та відображення.

Економічна категорія “дохід” досліджується протягом багатьох століть у працях відомих вчених А. Сміта, Дж. Мілля, В. Парето та ін. Вона в економічній теорії розглядається як збільшення ресурсної бази підприємств, що використовується ними для компенсації вже здійснених витрат, накопичення з метою подальшого розширення і розвитку [14]. Проте на сучасному етапі досліджень економічної категорії “дохід” акцент робиться на поглиблення

теоретичних і методичних аспектів формування, розподілу та використання доходу на рівні окремих суб'єктів господарювання, держави і населення.

При визначені суті доходу в сучасній економічній літературі немає єдиного підходу щодо його трактування. Так, вчені Мочерний С. В., Марцин В. С., Гончар Ю. М. дохід визначають, як грошові надходження юридичних та фізичних осіб за одиницю часу. Вони виділяють доходи від реалізації (фінансові надходження (валова виручка) від реалізації продукції, робіт та послуг споживачам і замовникам) та позареалізаційні доходи. Вказані доходи розподілені ними на чотири основні групи: заробітна плата, процент, рента і прибуток [11].

Вчені В. В. Сопко, М. В. Кужельний, Л. В. Нападовська, Ю.А. Кузьмінський, П. О. Куцик, В. О. Озеран, М. В. Ломонос, Є. Ю. Шара та інші, що займались проблемами визнання доходу як в цілому, так і в окремих галузях економіки та відображення його, вважають, що доходи - це: збільшення економічних вигод протягом звітного періоду у формі набуття або зростання активів чи зменшення зобов'язань, що забезпечує зростання капіталу підприємства і не є внесками учасників; грошові або матеріальні цінності, одержані від виробничої, комерційної, посередницької чи іншої діяльності (виторг); сума будь-яких коштів, вартість матеріального та нематеріального майна, інших активів, одержаних особою у власність, нарахованих на її користь протягом відповідного періоду.

Щодо економічної суті доходів підприємств лісового господарства, їх визнання, то вони потребують розкритого дослідження, враховуючи те, що підприємства лісового господарства здійснюють різні види діяльності (торгівля, виробництво продукції та надання послуг), які впливають на критерії визнання доходів. Так, дохід від продажу готової продукції визнається, якщо:

- 1) підприємство передало покупцеві всі ризики і вигоди, пов'язані з правом власності на таку продукцію;
- 2) підприємство лісового господарства не бере подальшої участі в управлінні продукцією та контролю за нею;
- 3) сума доходу від продажу може бути достовірно оцінена;

- 4) підприємство лісового господарства отримає економічні вигоди, пов'язані з таким продажем;
- 5) витрати, понесені підприємством лісового господарства у зв'язку з таким продажем, можуть бути достовірно визначені.

Також при здійсненні сучасними економістами трактування поняття “дохід” немає єдиного підходу, що зумовлює необхідність розглянути сучасну економічну модель сутності категорії доходу підприємства.

Сучасна економічна модель спирається на два базових підходи до визначення сутності категорії доходу підприємства - витратний та ринковий. Серед найбільш визнаних сучасних теорій, що ґрунтуються на цих підходах і певною мірою інтегрують їх, необхідно відзначити такі:

- 1) факторна теорія доходу - розглядає дохід підприємства як результат корисного використання певних видів економічних ресурсів або факторів виробництва;

- 2) компенсаторна теорія доходу (або теорія підприємницького доходу) - розглядає дохід як плату (компенсацію) підприємцю за здійснення підприємницької діяльності і ризик;

- 3) інноваційна теорія доходу - розглядає певний вид додаткового доходу, сформованого підприємством (понад нормальний його рівень), коли воно впроваджує більш ефективні технологічні, організаційні та інші інновації, що істотно підвищують продуктивність праці;

- 4) теорія монопольного доходу - пояснює ті випадки, коли більш високий (додатковий) дохід є наслідком недостатньої конкуренції і навіть монопольного становища підприємства на певних сегментах ринку.

Представлені теорії доходу не тільки не заперечують одна одну, а навіть частково збігаються. Кожна з них розкриває якийсь один бік складного процесу визначення сутності доходу підприємства і несе інформацію про об'єктивні механізми його формування.

Розгляд сучасних напрямків економічної теорії та її практичної реалізації у господарській діяльності підприємств лісового господарства дає змогу визначити найважливіші характеристики категорії доходу, що притаманні їй у реальних економічних відносинах господарювання:

- дохід підприємства становить економічний результат його господарської діяльності за певний період часу, що ідентифікується з метою визначення чистого прибутку (збитку) за цей же період; - формування доходу характеризує процес отримання підприємством конкретних економічних вигод, спрямованих на збільшення власного капіталу;

- дохід підприємства є результатом використання ним економічних ресурсів (факторів виробництва);

- дохід характеризує конкретний рівень підприємницької активності суб'єкта господарювання в умовах невизначеності (ризик);

- рівень доходу підприємства формується з урахуванням конкретного рівня конкурентних переваг, що базуються на його інноваційній активності;

- формування доходу підприємства відбувається у тісному зв'язку з його конкурентним (монопольним) становищем на певному сегменті ринку товарів та послуг.

Формування та активне становлення видів господарської діяльності позитивно впливає на отримання доходів. Оскільки, розвиток видів діяльності створює «живильне середовище» для розвитку підприємництва, виступає важелем для зміни структури економіки, каталізатором всього ринкового середовища, що залишається не змінним впродовж тривалих проміжків часу і змушує змінювати довкола себе інші категорії та явища.

В Україні на сьогодні виділяють такі види діяльності:

1) Інвестиційна - це придбання і продаж довгострокових активів, а також інших інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів.

2) Операційна – це основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою.

3) Основна – це операції пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції, що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу.

4) Фінансова – це діяльність, яка призводить до змін розміру та складу власного і позикового капіталу.

Звичайно, розвиток всіх видів діяльності наведених вище сприяє становленню конкуренції, економії та раціональному використанні

матеріальних, нематеріальних та трудових ресурсів, а також застосуванню сильнодіючих стимулів щодо заохочення покупців. У результаті їх здійснення підприємство отримує різноманітні доходи, що згруповані:

1) Доходи від операційної діяльності:

1.1. Доходи від основної діяльності (виручка від реалізації продукції)

1.2. Інші операційні доходи (доходи від операцій з оборотними активами, крім виручки від реалізації продукції, товарів і робіт у ході операційної діяльності)

2) Доходи від інших видів діяльності

Згідно з НП(С)БО 15 «Дохід» визнані доходи в бухгалтерському обліку класифікуються за такими групами [1]:

1) Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)

2) Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)

3) Інші операційні доходи

4) Фінансові доходи

5) Інші доходи

Вагомою рисою економіки України є її перехідний стан, а отже, і постійний розвиток.

Дохід в бухгалтерському обліку відображають у сумі справедливої вартості активів, які були одержані або таких, які мають бути отримані. Суму доходу внаслідок здійснення таких дій, визначають за допомогою угоди між покупцем і суб'єктом господарювання. Її оцінюють за справедливою вартістю компенсації, яку було отримано або тієї, яку може бути отримано і враховуючи суми знижок (торгових), які підприємство може надати. Під час оцінки доходу важливо розрізнити поняття валового та чистого доходів, оскільки валовим вважають дохід який представляє собою економічну вигоду, одержану підприємством. А чистим доходом є валовий дохід за мінусом деяких економічних елементів, які були законодавчо визначені. Чистий дохід не містить суми, що надходять від третіх осіб, податки, надані знижки, та інше.

Оцінка доходу здійснюється наступним шляхом:

а) у сукупності справедливої вартості отриманих (або які мають бути отримані) активів показують одержаний (або який має бути одержаний) дохід;

б) за інциденту відстрочення платежу, в зв'язку з яким отримали різницю між справедливою вартістю та номінальною сукупністю коштів, які мали бути сплачені за продукцію, маємо різницю, яка буде вважатися доходом у виді процентів;

в) за умови бартерних контрактів: дохід визначають за справедливою вартістю активів, які були отримані чи підлягають одержанню, коригованою відповідно на суму переданих або отриманих грошових коштів та їх еквівалентів (у рахунок збільшення або зменшення).

Згідно з НП(С)БО 15 не визнаються доходами такі надходження від інших осіб [1]:

1. Сума податку на додану вартість, акцизів, інших податків і обов'язкових платежів, що підлягають перерахуванню до бюджету й позабюджетних фондів.

2. Сума надходжень за договором комісії, агентським та іншим аналогічним договором на користь комітента, принципала тощо.

3. Сума попередньої оплати продукції (товарів, робіт, послуг).

4. Сума авансу в рахунок оплати продукції (товарів, робіт, послуг).

5. Сума завдатку під заставу або в погашення позики, якщо це передбачено відповідним договором.

6. Надходження, що належать іншим особам.

7. Надходження від первинного розміщення цінних паперів.

Дуже важливу роль при загальній оцінці роботи лісового підприємства відіграє аналіз доходів його діяльності, оскільки вони мають безпосередній вплив на фінансовий результат суб'єкта господарювання, який може бути як позитивним так і негативним.

Головна ціль аналізу доходів суб'єкта господарювання – це оцінка остаточних результатів його діяльності, визначення основних причин їх зміни а також порівняння даних показників з показниками конкурентів. Виявлення резервів зростання прибутковості підприємства (покриття збитків) є основним завданням аналізу. Окрім цього воно дасть змогу підвищити рентабельність і виявити заходи для перспективної діяльності у майбутньому.

Основним джерелом інформації для аналізу доходів є форма №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», дані синтетичного та аналітичного обліку.

Складові моделі проведення аналізу доходів підприємства можна представити так:

- 1) Аналіз структури та динаміки доходів;
- 2) Факторний аналіз доходів;
- 3) Оцінка коефіцієнтів росту доходів;
- 4) Аналіз показників рентабельності;
- 5) Розрахунок прогностичних показників на наступні роки.

Вивчення структури доходів полягає в розрахунку і аналізі питомої ваги кожної групи доходів у загальній сумі доходів. Більш детальний аналіз структури доходів проводиться шляхом визначення кожного виду доходу у відповідній йому групі доходів.

Методика аналізу динаміки доходів полягає у вивченні абсолютного приросту, темпів зростання і приросту кожного виду доходів підприємства і доходів підприємства в цілому. Більш детальний аналіз доходів слід проводити в розрізі видів діяльності. При аналізі доходів від реалізації доцільно виявити причини відхилень показників від плану задля збільшення доходів у подальшій діяльності, проаналізувавши фактори, які мають значний вплив на обсяг реалізації:

- а) фактори виробництва;
- б) ті, що виникають на стадії збуту чи транспортування;
- в) які залежать від маркетингової діяльності;
- г) деякі фінансові фактори.

Методика аналізу доходів від інвестиційної діяльності ґрунтується на вивченні складу, структури і динаміки кожної групи доходів в загальній сумі доходів по інвестиційній діяльності. Так як прибуток за інвестиційної діяльності визначається як різниця між доходами і витратами по інвестиційній діяльності важливе значення набуває вивчення впливу доходів і витрат на показник прибутку по інвестиційної діяльності. Аналіз доходів по фінансовій діяльності полягає у вивченні складу, структури і динаміки доходів по

фінансовій діяльності як в цілому, так і в розрізі їх груп. Також доцільно провести аналіз впливу доходів і витрат по фінансовій діяльності на прибуток від фінансової діяльності.

Досліджуючи методику аналізу доходів підприємства лісового господарства було наведено основні складові необхідні для його здійснення. На основі них можна виділити такі основні задачі, які сприятимуть ефективному аналізу доходів суб'єкта господарювання:

– оцінка виконання плану, динаміки та структури суб'єкта господарювання;

- оцінка факторів, що впливають на формування доходів;
- знаходження резервів зниження витрат та збільшення доходів;
- здійснення заходів пов'язаних з використанням таких резервів.

Правильно визначена методика аналізу доходів дасть змогу оцінити ефективність діяльності, підвищити рентабельність та забезпечити в подальшому умови при яких діяльність підприємства буде беззбитковою.

Розглянувши і проаналізувавши огляд літературних джерел з аналізу доходів підприємства лісового господарства, можемо зробити висновок, що дану тему опрацьовувала значна кількість авторів, хоча тим не менш багато питань залишаються відкритими. При написанні випускної-кваліфікаційної роботи розглядалися різні їх погляди та думки. Авторські дослідження щодо аналізу доходів підприємства вагомі, але оскільки аналіз - це категорія не статична, то необхідно розробляти все нові і нові дослідження даної теми. Адже кожен рік виникають певні зміни у сфері бухгалтерського обліку та аналізу у зв'язку з гармонізацією національних стандартів обліку та аналізу з міжнародними, що зумовлює зміни в методиці аналізу.

Результати проведеного дослідження наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених щодо дефініції “дохід” дали можливість сформулювати авторське бачення цього поняття з врахуванням особливостей діяльності підприємств лісового господарства та ґрунтуючись на таких основних позиціях:

1) суть доходу визначається не загальноекономічним тлумаченням, а його підпорядкуванням загальним бухгалтерським поняттям активів, зобов'язань, капіталу. Суттєвою ознакою доходу слід визнати такі зміни структури балансу,

які потенційно приводять до збільшення власного капіталу підприємств лісового господарства в результаті здійснення ними основної операційної діяльності;

2) економічне розуміння доходу має бути вихідним для оподаткування, статистичного узагальнення масштабів ділової активності та контролю за діяльністю підприємств лісового господарства з боку осіб, які мають на це певні повноваження.

Вважаємо, що надходження коштів чи покращення активів може визнаватись на підприємствах лісового господарства як дохід, проте отримання коштів в рахунок майбутніх періодів хоча і збільшує активи, однак ще не є заробленими доходами підприємств лісового господарства. Тому необхідно встановити перелік елементів, які входять до складу доходів і відобразити ці норми у Положенні про облікову політику підприємств лісового господарства, оскільки різні елементи визнання доходів створюють додаткові труднощі при формуванні інформації в фінансовій і податковій звітності та унеможливають їх порівняння.

Отже, правильне і достовірне формування системи обліку забезпечується через використання загальноприйнятих принципів визнання доходів за звітними періодами. Це уможливорює однакоvu інтерпретацію показників фінансової звітності різними користувачами та створює інформаційну основу для розробки моделі управління системою обліку на підприємствах лісового господарства.

1.2. Нормативно-правове забезпечення обліку і оподаткування доходів діяльності підприємства

Сучасне вітчизняне законодавство, що регулює бухгалтерський облік доходів, представляє собою багаторівневу систему, що знаходиться на стадії активного формування. Залежно від призначення і статусу, нормативні документи доцільно представити у вигляді певної багаторівневої системи. А саме: перший рівень – законодавчий, визначає сутність бухгалтерського обліку, завдання, основні поняття, шляхи регулювання, організації та ведення

бухгалтерського обліку й подання фінансової звітності; другий рівень – нормативний, встановлює базові правила формування повної та достовірної інформації про фінансові результати та подання інформації у фінансовій звітності; третій рівень – методичний, документи цього рівня носять рекомендаційний характер, у них викладено методичні вказівки, роз'яснення з питань обліку фінансових результатів; четвертий рівень – організаційний, документи у вигляді внутрішніх форм та інструкцій визначають правила раціональної організації обліку із застосуванням прогресивних форм і методів ведення обліку, відображують специфіку діяльності підприємства. Характеристика чинної нормативно – правової бази з обліку, економічного аналізу та оподаткування доходів наведено в Додатку Б.

Основним нормативним документом, який регулює систему бухгалтерського обліку в Україні, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», ухвалений Верховною Радою України від 16.07.1999 р. № 996-XIV, зі змінами та доповненнями [14]. Варто зазначити, що, відповідно до змін, внесених 12.05.2011 р. до даного Закону, встановлено перелік підприємств, які складають фінансову та консолідовану звітність за міжнародними стандартами.

Слід відзначити, що на сьогодні Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 1998 р. № 1706 [22], повністю виконана, у результаті чого в нашій державі почала функціонувати така законодавча база, яка відповідає як міжнародним, такі українським нормам ведення бухгалтерського обліку. У Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [14] зазначено, що П(С)БО безпосередньо ґрунтуються на МСБО, а точніше, «не суперечать міжнародним стандартам». Це свідчить про те, що майже кожному НП(С)БО відповідає певне МСБО та МСФЗ. Зокрема, НП(С)БО 15 «Дохід» [1] відповідає МСБО 18 «Дохід» [3] та включає елементи МСБО 20 «Облік державних грантів і розкриття інформації про державну допомогу» [23]. Далі проведемо порівняння НП(С)БО та МСБО «Дохід». З метою визначення інформації про доходи підприємства та розкриття її у фінансовій звітності, у вітчизняному обліку використовують НП(С)БО 15

«Дохід» [1], а за кордоном – МСБО 18 «Дохід» [3]. Просте зіставлення основних складових цих стандартів свідчить, що структура МСБО 18 є більш ширшою, ніж НП(С)БО 15, а також існують відмінності у змісті цих положень. А саме: в національних стандартах доходи класифікують за такими групами: дохід (виручка) від реалізації продукції(товарів, робіт, послуг); чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); інші операційні доходи; фінансові доходи; інші доходи. Відповідно до МСБО 18 «Дохід», доходи поділяються на два види: дохід від основної діяльності та прибуток від інших операцій. Така класифікація є більш обмеженою, порівняно з класифікацією в НП(С)БО 15.

Важливим інструментом реалізації принципів і методів бухгалтерського обліку є План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом МФУ № 1591 від 09.12.2011р [16]. Зокрема, для обліку доходів Планом рахунків бухгалтерського обліку передбачені рахунки класу 7 «Доходи і результати діяльності». Інформацію про відображення облікових даних в регістрах дають нам Методичні рекомендації щодо застосування регістрів бухгалтерського обліку, затверджені Наказом Міністерства фінансів України від 29 грудня 2000 р.№ 356. [24]. Відповідно до них, для узагальнення інформації про доходи від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства та фінансові результати підприємства від звичайної діяльності та надзвичайних подій (за кредитом рахунків 70, 71) призначено Журнал 6. У розділі II Журналу 6 накопичуються дані про окремі складові доходів підприємства. Огляд спеціальної літератури з питань обліку, економічного аналізу та оподаткування доходів наведено в Додатку В.

Тема щодо оподаткування землі і лісових угідь набуває все більшої уваги з боку держави. Однією із головних передумов раціонального використання природних ресурсів і збереження навколишнього природного середовища є платність за їх використання. Можливість виконання платою за землі лісогосподарського призначення (рентною платою за спеціальне використання лісових ресурсів) таких основних функцій, як стимулювання раціонального лісокористування та їх оптимального розміщення в межах лісогосподарських областей залежить від системи прав власності на лісові землі. Статтею 206

Земельного кодексу України визначено, що використання землі в Україні є платним [49]. Оподаткування земель лісогосподарського призначення дає можливість отримати важелі для зростання надходжень від плати за землю та забезпечення раціонального використання земельних ресурсів. Проблема оподаткування земель лісогосподарського призначення полягає в тому, що відсутній прямий платіж за використання цієї категорії земель. Виходить, що землі лісогосподарського призначення не оцінюються, оскільки згідно Податковим кодексом (ст. 273.1) податок за ці земля справляється як складова рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів [16].

Земельні ділянки сільськогосподарського призначення використовуються їх власниками або користувачами виключно в межах вимог щодо користування землями певного виду використання [50].

Оподаткування земель лісогосподарського призначення забезпечить права безперечного власника на присвоєння вигод (отримання ренти) в абсолютному розмірі на суму сплачуваного земельного податку.

Тому врахувавши ситуацію, що склалася в Україні, необхідним є перегляд норм правого врегулювання прав власності на землі лісогосподарського призначення, а також методів податкових взаємовідносин лісокористувачів з бюджетною системою України з метою реалізації економічних (фінансових і податкових) інтересів усіх суб'єктів земельних відносин в лісовому господарстві.

Таким чином, належне нормативно-правове забезпечення обліку доходів є важливою умовою ефективної організації обліку та оподаткуванню в підприємствах. Без такого забезпечення підприємство приречене на значні штрафи, пені та в кінцевому результаті, на банкрутство. Висновки і перспективи подальших досліджень. Нормативно-правове забезпечення обліку і оподаткуванню – це сукупність нормативно-правових актів найвищих гілок влади у державі (законодавчої, виконавчої та представницької), Міністерства фінансів України, інших міністерств та відомств, і, власне кожного підприємства зокрема, як і забезпечують повноцінне функціонування та динамічний розвиток бухгалтерського обліку, фінансової звітності й економічного контролю в нашій державі.

З поліпшення нормативно-правових актів України щодо обліку та оподаткування доходів підприємств необхідно зробити наступні кроки: провести повну інвентаризацію всіх нормативно-правових актів України, пов'язаних з обліком і контролем витрат та доходів з метою виявлення дублювання й неузгодження положень цих актів та не врегульованих ситуацій; організувати та щомісячно (щоквартально) оновлювати довідково-інформаційну базу підприємств з питань обліку, контролю, оподаткування, в тому числі щодо доходів; головним бухгалтерам, контролерам-ревізорам, аудиторам, науковцям, що постійно працюють з нормативно-правовими актами України, які стосуються обліку проводити робочі нотатки виявлених ними суперечностей, неув'язок згаданих вище актів та висловлювати свої висновки і пропозиції у фахових бухгалтерських виданнях; підчас проведення наукових і науково-практичних конференцій, семінарів, робочих нарад і т.д. Подальші дослідження доцільно здійснювати в напрямку детальнішого вивчення і критичної оцінки кожного із перелічених вище актів нормативно-правового забезпечення обліку доходів підприємств з метою конкретизації їхніх назв, форм, змісту, повнішого використання вітчизняного і зарубіжного досвіду, усунення протиріч й незрозумілих термінів та фраз.

Отже, аналіз джерел нормативно-правового спрямування дозволяє зауважити, що законодавча база для здійснення обліку доходів представлена в Україні достатньо значною кількістю законів, постанов, положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, проте, існує ряд невідповідностей, що потребують вирішення з метою недопущення перекручень та неточностей облікової інформації. Зокрема, для приведення уніфікованої класифікації доходів пропонується наводити єдині підходи в НП(С)БО та Податковому кодексі, що розроблені на основі МСБО. Також, пропонується доповнити вітчизняні стандарти міжнародними, що не мають аналогів на сьогодні.

Висновки за розділом 1

1. Дослідження показало, що одним із найважливіших об'єктів бухгалтерського спостереження виробничо-господарської і фінансової

діяльності є дохід. Відмінності у визначенні сутності доходу досить суттєві. Вони дають змогу встановити, які складові включати (або не включати) доходу, щоб на їхній основі можна було визначити кінцевий результат діяльності підприємства.

Проблема визначення доходу залишається невирішеною, оскільки дохід залишається фінансово-аналітичною категорією для реалізації фіскальної політики держави. Тобто, отримання об'єктивної оцінки доходів для більшості суб'єктів господарювання не є самоціллю; навпаки, вони намагаються знизити її всіма можливими методами. В сучасних умовах, коли дохід перетворюється в головне джерело поповнення державного бюджету, розширення виробництва, винагороди власників, достовірність визначення фінансового результату стає важливим завданням бухгалтерського обліку.

2. Дослідження теоретичних і практичних аспектів формування доходів лісового підприємства дає змогу визначити, що проблема їх походження була і залишається на сьогодні не повністю вирішеною. Це є наслідком того, що розуміння сутності доходу залежить від мети, яку ставить перед собою зацікавлена особа.

У зв'язку із змінами методології обліку, дохід доцільно розглядати в залежності від видів діяльності, що дасть можливість в подальшому удосконалити методіку обліку та більш раціонально використати аналітичні процедури з метою встановлення ефективності та доцільності окремих напрямків діяльності, відповідно їх результатам.

3. Нормативно-правове забезпечення обліку, аналізу і оподаткуванню – це сукупність нормативно-правових актів найвищих гілок влади у державі, таких як законодавчої, виконавчої та представницької, а також Міністерства фінансів України, інших міністерств та відомств, і, власне кожного підприємства зокрема, які забезпечують повноцінне функціонування та динамічний розвиток бухгалтерського обліку, фінансової звітності й економічного контролю в нашій державі. Аналіз нормативно-правового спрямування дозволяє зауважити, що законодавча база для здійснення обліку, аналізу і оподаткуванню доходів представлена в Україні достатньо значною кількістю законів, постанов, положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА «СТОРОЖИНЕЦЬКИЙ ЛІСГОСП»

2.1. Організація обліку доходів від діяльності на підприємстві ДП «Сторожинецький лісгосп»

Державне підприємство «Сторожинецький лісгосп» діяльність підприємства регулюється Господарським Кодексом України, Кодексом законів про працю України, та іншим чинним законодавством. Статутну інформацію наведено в Додатку Г.

ДП «Сторожинецький лісгосп» був створений в 1995 році згідно наказу Міністерства лісового господарства України від 26.05.95 р. № 57 «Про створення лісових господарських підприємств по Закарпатській, Івано-Франківській і Чернівецькій області». Організаційна структура управління наведена в Додатку Д.

Основним видом доходу, який отримує держлісгосп від своєї основної діяльності – це дохід від реалізації лісопродукції. Відвантаження лісопродукції здійснюють безпосередньо лісництва, цехи і кінцеві склади, але саме держлісгосп здійснює облік формування доходу.

Методичні засади формування в обліку інформації про доходи та фінансові результати регламентуються НП(С)БО №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», НП(С)БО №15 «Дохід».

Особливості організації обліку доходів ДП «Сторожинецький лісгосп» прописано в його обліковій політиці з урахуванням вимог НП(С)БО 15 «Дохід». На підприємстві є наступні види доходів від реалізації готової продукції та від реалізації готових придбаних товарів. Облік ведуть в бухгалтерії безперервно з дня реєстрації.

Ведення обліку базується на основних принципах бухгалтерського обліку відповідно обраної облікової політики. Ведення обліку відбувається з

дотриманням єдиних методологічних засад. Організація та техніка бухгалтерського обліку передбачає вибір форми ведення обліку, організації бухгалтерської служби та формування її взаємозв'язків з іншими службами, технології збору та обробки даних.

Форма ведення обліку – журнально-ордерна, також автоматизована в програмі «BAS: Підприємство 8.2».

Щодо системи збору та обробки інформації, то облік ведеться централізовано і вся облікова робота (обробка первинних документів, аналітичний і синтетичний облік, складання та подання бухгалтерської звітності) зосереджена в центральній бухгалтерії підприємства. Розподіл облікової роботи покладено на головного бухгалтера. В бухгалтерії здійснюється розподіл облікової роботи за конкретними виконавцями.

Відповідно до Методичних рекомендацій по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку, форма бухгалтерського обліку обирається підприємствами самостійно з додержанням єдиних засад бухгалтерського обліку та з урахуванням особливостей своєї діяльності і технології обробки облікових даних. Журнально-ордерна форма, котру обрало ДП «Сторожинецький лісгосп» полягає в застосуванні журналів ордерів, затверджених Державним комітетом лісового господарства.

Підприємство не використовує 8 клас Плану рахунків. Для обліку доходів від операційної діяльності використовує 7 клас Плану рахунків. Для обліку витрат – 9 клас Плану рахунків.

Амортизація основних засобів на ДП «Сторожинецький лісгосп» розраховується прямолінійним методом. До суми Балансу включається залишкова вартість.

Обліковою політикою ДП «Сторожинецький лісгосп» встановлено, що підприємство відносить до малоцінних необоротних активів активи з терміном корисного використання більше одного року та вартістю до 1000 грн, а також бензопили незалежно від вартості. Амортизація МНА нараховується в розмірі 100 % в першому місяці використання об'єкта.

На аналізованому підприємстві обрано наступні методи вибуття запасів:

ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів – для матеріалів, сировини, комплектуючих виробів;

середньозваженої собівартості – для пально-мастильних матеріалів.

В наказі про облікову політику зазначено, що підприємство нараховує резерв сумнівних боргів виходячи з абсолютної суми сумнівної заборгованості, використовуючи метод класифікації дебіторської заборгованості.

Аналіз методичних аспектів облікової політики ДП «Сторожинецький лісгосп» дав змогу ознайомитися з тими методами нарахування амортизації, розрахунку резерву сумнівних боргів та обліку вибуття запасів, які підприємство обрало з-поміж альтернативних варіантів і використовує в своїй практиці. Виявлено, що нарахування амортизації основних засобів відбувається прямолінійним методом, вибуття запасів обліковується за методом ідентифікованої собівартості – для матеріалів, сировини, комплектуючих та середньозваженої собівартості – для пально-мастильних матеріалів. Нарховує резерв сумнівних боргів виходячи з абсолютної суми сумнівної заборгованості, використовуючи метод класифікації дебіторської заборгованості.

Таким чином, існує на ДП «Сторожинецький лісгосп» організаційно-технічне середовище облікового процесу забезпечує виконання основних завдань бухгалтерії. За журнально-ордерної форми посилюються контрольні функції бухгалтерського обліку. Він стає оперативнішим і ритмічнішим. Але водночас з тим, журнально-ордерна форма не пристосована до комп'ютерної обробки даних, деякі регістри мають складну побудову і різну структуру журналів-ордерів і відомостей.

При проведенні аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства необхідно дослідити як відбуваються динамічні зміни фінансово-економічних показників.

Основні показники діяльності ДП «Сторожинецький лісгосп» за 2020-2022 роки наведено в Додатку Е. З наведених даних можна зробити висновок, що підприємство покращило своє становище в порівнянні з попередніми роками і чистий дохід від реалізації продукції становить 93675 тис. грн. Проте значно зросла собівартість реалізованої продукції в порівнянні з 2020 роком на 49792 тис. грн. або 2,4%. Валовий прибуток збільшився у порівнянні із 2020

роком на 21407 тис. грн або на 5,5%. Чистий прибуток збільшився у порівнянні із 2020 роком на 5543 тис. грн або на 6,8%. В цілому по даному підприємству можна зробити висновок, що ефективність його діяльності в аналізованому періоді підвищується.

Важливою складовою аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства є оцінка його рентабельності, яку наведено в Додатку Е.

Із розрахунків видно, що рентабельність сукупного капіталу на ДП «Сторожинецький лісгосп» з 2020-2022рр. була позитивною (17,4%, 26,17% та 27,55% відповідно). Це дозволяє стверджувати, що продуктивність ресурсів підприємства у 2020 р., 2021 р. та в 2022 р. була на рівні 17,4%, 26,17% та 27,55% відповідно. Більш оптимістичні значення показника рентабельності власного капіталу. Так, позитивну рентабельність власного капіталу було зафіксовано в 2020 р. (2,7%), 2021 р. (4,28%) та в 2022 р. (5,3%). Це означає, що рентабельність інвестицій, первісно спрямованих, а згодом і реінвестованих у підприємство його власниками була позитивною та на досить високому рівні. Безумовно, позитивною тенденцією є ріст загальної рентабельності підприємства з 16,07 % в 2020 р. до 89,82 % в 2022 р. Досягнутий рівень рентабельності є оптимальним для підприємств таких масштабів. Спостерігається також зменшення показника рентабельності запасів (2020 р. – 18,09%, 2022 р. - 18,06%).

Підводячи підсумки, зазначимо, що розраховані показники рентабельності носять лише орієнтовний характер, оскільки інформаційна база для їх розрахунку була обмежена фінансовою звітністю, якої в даному випадку недостатньо. Для детальнішого розрахунку показників рентабельності необхідна інформації з реєстрів фінансового, управлінського та стратегічного обліку.

На підставі форми №1 «Баланс» (Додаток Ж, З) та форми №2 «Звіт про фінансові результати» (Додаток И, К) розглядаємо основні показники фінансового стану ДП «Сторожинецький лісгосп» за 2020-2022 рр.

Розрахунок фінансової стійкості, платоспроможності, ділової активності наведено в Додатку Л.

ДП «Сторожинецький лісгосп» значно залежить від позикових коштів і здатна фінансувати тільки 33% активів за рахунок власних коштів в 2022 р., що на 33% менше значення 2020 р. Фінансова залежність ДП «Сторожинецький лісгосп» підвищується, і в 2022 р. на кожен гривню власних коштів припадає 3,073 гривні фінансових ресурсів, що на 1,037 більше, ніж роками раніше. Однак значення показника знаходиться в нормативних межах, тому фінансові ризики підприємства знаходяться на прийнятному рівні. Значення показника коефіцієнт концентрації позикового капіталу ДП «Сторожинецький лісгосп» знаходиться в нормативних межах. У 2022 році 46% активів компанії фінансувалися за рахунок позикового капіталу. В умовах стабільної роботи підприємства і галузі таке значення говорить про прийнятний рівень фінансових ризиків.

Таким чином, підприємство є фінансово стабільною. Рівень фінансових ризиків знаходиться на прийнятному рівні. З 2022 року на кожен гривню зобов'язань ДП «Сторожинецький лісгосп» припадає 1,602 гривні власного капіталу, що більше за 2020 р. на 0,389. Отримані показники ліквідності свідчать про позитивну тенденцію на ДП «Сторожинецький лісгосп» щодо стану платоспроможності і ліквідності.

Проведений аналіз ділової активності свідчить про стійке фінансове становище підприємства, оскільки коефіцієнт обертання матеріальних запасів високий і в 2022 році становив 22,57, збільшився в порівнянні з 2020 р. на 16,43, що свідчить про високу ліквідну структуру оборотних активів. Про постійну оптимізацію роботи підприємства свідчить коефіцієнт оборотності власного капіталу, оскільки він має високий показник у 2022 році – 6,75, збільшився в порівнянні з 2020 р. на 5,33. Також зростання коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості на 3,31%, який має значення у 2020 році – 2,0, свідчить про збільшення швидкості оплати заборгованості підприємства, що позитивно впливає на діяльність підприємства.

У наказі про облікову політику ДП «Сторожинецький лісгосп» розкриває склад доходів кожної групи, який наводить його у примітках до фінансової звітності. На основі групування доходів розроблений робочий план рахунків.

У наказі про облікову політику ДП «Сторожинецький лісгосп» розкривається порядок оцінки ступеня завершеності операцій з надання кожного виду послуг.

Організація обліку доходів фінансово-господарської діяльності ДП «Сторожинецький лісгосп» включає: розробку системи оперативного обліку доходів і результатів господарювання як у цілому по підприємству, так і у розрізі структурних підрозділів, видів діяльності та видів прибутків (збитків); розробку методики і техніки синтетичного й аналітичного обліку доходів, результатів та прибутків (збитків); вибір реєстрів аналітичного і синтетичного обліку доходів і фінансових результатів; розробка порядку розподілу прибутку.

Для своєчасного відображення в обліку доходів від реалізації продукції та прискорення одержання виручки документи про відвантаження продукції повинні передаватись до бухгалтерії щоденно, а при цілодобовому відвантаженні продукції – по закінченні кожної зміни під підпис особи, що їх одержує. Для своєчасного виконання облікових робіт розробляють графіки приймання-здавання документів та їх подальшої обробки.

Отже, організація обліку доходів описана в обліковій політиці підприємства, правильність і повнота документів, а також своєчасне відображення в реєстрах доходів, найімовірніше дасть своєчасно отримувати інформацію про доходи. Процес документування є однією з найбільш складних і важливих сфер обліку виручки від реалізації. Від цього залежить визнання виручки та її відображення у звіті. Ознайомившись з наказом про облікову політику ДП «Сторожинецький лісгосп» можемо зробити висновок, що принципи та методи, загальні основи організації бухгалтерського обліку висвітлені в наказі достатньо повно.

Проведений аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства за три роки свідчить про задовільне функціонування та прибуткову діяльність підприємства, хоча і спостерігається зростання фінансової залежності від позикових коштів для подальшої діяльності підприємства.

2.2. Особливості обліку доходів від діяльності лісового господарства

В обліковій політиці ДП «Сторожинецький лісгосп» зазначено, що доходи визнаються одночасно з витратами. Основним видом доходу, який отримує держлісгосп від своєї основної діяльності – це дохід від реалізації лісопродукції. Відвантаження лісопродукції здійснюють безпосередньо лісництва, цехи і кінцеві склади, але саме держлісгосп здійснює облік формування доходу. Формування доходів від реалізації продукції ДП «Сторожинецький лісгосп» відбувається у первинному обліку, оскільки це перша стадія реєстрації певних операцій, що відображують господарські процеси і явища на підприємстві. Облік доходів від реалізації здійснюється на підставі таких бухгалтерських документів: Акт виконаних робіт (наданих послуг); Прибутковий касовий ордер; Рахунок-фактура; Виписка банку; Товарно-транспортна накладна; Накладна вимога на відпуск матеріалів; Розрахунок (довідка) бухгалтерії.

Доходи підприємства обліковують при дотриманні таких умов: покупцю передані ризики та вигоди, пов'язані із правом власності на продукцію; сума отриманого доходу може бути достовірно визначена; підприємство не здійснює та контроль за реалізованою продукцією; відбувається збільшення економічних вигід підприємства, а вартість витрат, пов'язаних з цією операцією, можна визначити достовірно.

Списання доходів і витрат на фінансові результати оформлюється розрахунком бухгалтерії. Організація аналітичного обліку доходів і фінансових результатів здійснюється у розрізі кожного виду.

Для обліку доходу від реалізації виробів власного виробництва призначено субрахунок 701 «Дохід від реалізації готової продукції», за кредитом якого відображають отримання доходу, за дебетом - списання у порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати» та суму непрямих податків. Собівартість реалізованої продукції власного виробництва списують на рахунок 901 «Собівартість реалізованої готової продукції», за дебетом відображають виробничу собівартість; за кредитом - списання в порядку закриття на рахунок 79.

Для обліку доходу від реалізації товарів призначено субрахунок 702 «Дохід від реалізації товарів», за кредитом якого відображають отримання доходу, за дебетом - списання у порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати» та суму непрямих податків. При цьому фактичну суму націнки списують методом сторно. Залишок сум вартості товарів відображають на рахунку 902 «Собівартість реалізованих товарів», за дебетом фіксують фактичну собівартість реалізованих товарів (без націнок); за кредитом - списання в порядку закриття на рахунок 79.

Крім доходів від реалізації продукції підприємства лісового господарства можуть отримувати і інший операційний дохід, тобто всі інші доходи, не пов'язані з реалізацією продукції, а саме:

- дохід від реалізації іноземної валюти;
- дохід від реалізації інших оборотних активів (виробничих запасів, малоцінних та швидкозношуваних предметів тощо);
- дохід від операційної оренди активів;
- дохід від операційної курсової різниці;
- пені, штрафи, неустойки, визнані боржником або щодо яких отримано рішення судових органів про їх стягнення;
- доходи від відшкодування раніше списаних активів;
- дохід від списання кредиторської заборгованості, яка виникла в ході операційного циклу після закінчення позовної давності;
- дохід від безоплатно одержаних оборотних активів;
- інші доходи від операційної діяльності.

Для узагальнення інформації про інші операційні доходи використовують рахунок 71 «Інший операційний дохід», за кредитом якого відображають отримання доходу, за дебетом - списання у порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати» та суму непрямих податків. Аналітичний облік доходів ведеться за видами, групами продукції, товарів, регіонами збуту. Первинними документами є: рахунок, товарно-транспортні накладні, платіжні вимоги, виписки банку, акти виконання робіт, розрахунок бухгалтерії.

В зв'язку з специфікою господарської діяльності підприємства не отримують доходів від фінансової діяльності, доходів від інвестиційної

діяльності, доходів від надзвичайної діяльності, тому їхній облік і не ведеться на підприємстві.

Дані доходів від реалізації готової продукції суб'єкта господарювання узагальнюють у журналі № 6 "Облік доходів і результатів діяльності".

Визнану суму доходів основної діяльності в даному журналі відображають у графі 3. Всю інформацію з журналу в кінці місяця заносять до головної книги, де згодом підраховують обороти по дебету та кредиту кожного рахунка. Її використовують для того, щоб узагальнити дані журналів-ордерів, та зробити взаємну перевірку записів на окремих рахунках та складання звітності. У ній відображають початкове сальдо, а також поточні обороти і сальдо на кінець звітного періоду за кожним субрахунком. Відповідно до методу подвійного запису суми дебетового та кредитового оборотів, а також дебетового і кредитового сальдо мають бути рівними відповідно.

Окрім цього на підприємстві використовується комп'ютерна форма обробки інформації з використанням програми «BAS: Підприємство 8.2», за допомогою якої збираються і систематизуються дані первинних документів, необхідні для синтетичного і аналітичного обліку. Дані про доходи від основної діяльності звітного періоду у ДП «Сторожинецький лісгосп» наводять у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід) за формою № 2.

Документи в системі «BAS: Підприємство 8.2» з обліку доходів:

1) Довідник «Статті доходів» призначений для ведення аналітичного обліку за статтями на рахунках доходів (клас 7). У довіднику наявні зумовлена група «Статті доходів по структурі Декларації про прибуток» та елемент «Дохід операційної діяльності від реалізації товарів, робіт, послуг»). До кожної статті доходів прив'язано статтю декларації з податку на прибуток, у якій цей дохід має відображатися.

2) Документ «Оприбуткування товарів» оформляються надлишки товарів, виявлених в інвентаризацію. Документ може бути створений незалежно від проведення інвентаризації для оприбуткування товарів. Тоді номенклатура на закладці «Товари» додається вручну або підбором з довідника.

3) У режимі «Головна книга» за вибраний період формується і відображається головна книга по рахунках бухгалтерського обліку. Головна

книга є основним бухгалтерським реєстром для узагальнення бухгалтерської інформації.

4) «Оборотно-сальдова відомість по рахунку». Цей звіт будується за тією самою формою, що й оборотно-сальдова відомість, але для субконто вибраного рахунка. Формувати цей звіт по рахунку, на якому не ведеться аналітичний облік, не має сенсу – сальдо й обороти по такому рахунку можна побачити в оборотно-сальдовій відомості чи аналізі рахунка.

5) «Обороти рахунка». Звіт виводить початкові та кінцеві залишки рахунка, а також його обороти за вказаний період, деталізуючи інформацію в розрізі кореспондуючих рахунків.

6) Режим «Звіт по проводках» передбачений для контролю за проведеними господарськими операціями загалом по підприємству. При цьому здійснюється контроль усіх операцій з точки зору правильності їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку. Відомість, що формується, дозволяє проаналізувати неправильно введені дані, відображені на рахунках бухгалтерського обліку.

7) «Шахова відомість» призначена для аналізу і контролю за проведеними операціями. Занесені в неї підсумки по вертикалі і горизонталі дають уявлення про проведені обороти за рахунками, що дає можливість наочно проконтролювати кожний рахунок. Дана відомість може бути відображена за будь-який необхідний період.

8) №-Звіт 2 «Доходи і витрати» відображає, чи була ефективною діяльність підприємства за певний проміжок часу.

Отже, стан організації обліку доходів від основної діяльності підприємства залежить від правильного і повного документального оформлення, а також своєчасного відображення в регістрах обліку доходів та результатів діяльності, вчасного отримання інформації про доходи, яка буде найбільш вірогідною. Процес документування є однією з найскладніших та найважливіших ділянок обліку доходів від реалізації. Від нього залежить визнання доходів та їх відображення у звітності. ДП «Сторожинецький лісгосп» у своїй діяльності поряд з журнальною-ордерною формою ведення обліку використовує автоматизовану, що дозволяє прискорити обробку

облікової інформації, а також правильно та точно здійснити облік доходів від основної діяльності і відобразити фінансовий результат підприємства. Систему організації обліку доходів на ДП «Сторожинецький лісгосп» ми вважаємо організовано згідно чинного законодавства. Потреба в розширенні можлива тільки в програмному забезпеченні, тобто удосконалення програми «BAS: Підприємство» для лісового господарства.

Для організації системи аналітичних рахунків, на яких упродовж облікового періоду відображаються доходи підприємства, необхідно виходити з потреб внутрішнього менеджменту і структури форм фінансової звітності та відповідних рахунків і субрахунків чинного Плану рахунків. Так, дохід від реалізації готової продукції (товарів) необхідно відображати на аналітичних рахунках у розрізі видів реалізованої готової продукції (товарів) із метою виявлення найприбутковіших серед них, а також установлення тенденцій рентабельності окремих видів продукції (товарів, робіт, послуг). Наприклад, 701/1 «Дохід від реалізації готової продукції верхніх складів», 701/2 «Дохід від реалізації готової продукції нижніх складів», 701/3 «Дохід від лісозаготівлі (побічна продукція)».

2.3. Практичні аспекти оподаткування доходів

Кінцевим результатом діяльності підприємств як суб'єктів господарювання є отриманий ними дохід, що відображає наскільки діяльність підприємства ефективна.

ДП «Сторожинецький лісгосп» нараховує і сплачує податок на прибуток відповідно до Податкового кодексу України. Об'єктом оподаткування є прибуток, який визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду на собівартість реалізованої продукції, товарів і суму інших витрат звітного податкового періоду. Сума податку на прибуток, визначена у звітному періоді відповідно до податкового законодавства, складає поточний податок на прибуток. Методологічні принципи формування в обліку інформації про

доходи, витрати, зобов'язання з податку на прибуток визначені в НПС)БО 17 «Податок на прибуток» [51].

Згідно робочого плану рахунків бухгалтерського обліку ДП «Сторожинецький лісгосп» для обліку витрат з податку на прибуток передбачено активний субрахунок 981 «Податок на прибуток від звичайної діяльності». На цьому рахунку ведеться облік суми витрат з податку на прибуток, що складається з поточного податку на прибуток з урахуванням відстроченого податкового зобов'язання і відстроченого податкового активу та визначається відповідно до НПС)БО 17 «Податок на прибуток» [51]. За дебетом рахунку відображається нарахована сума витрат з податку на прибуток, за кредитом – списання на фінансові результати. ДП «Сторожинецький лісгосп» оподатковує свої доходи за базовою ставкою 18%.

Зобов'язання з податку на прибуток, що підлягає сплаті до бюджету, обліковується на субрахунку 641 «Розрахунки за податками». У бухгалтерському обліку на суму нарахованого податку на прибуток складається запис:

Дебет субрахунку 981 «Податок на прибуток від звичайної діяльності»

Кредит субрахунку 641 «Розрахунки за податками»

Оскільки методологія визначення прибутку, який підлягає оподаткуванню, і фінансового результату (в бухгалтерському обліку) не тотожні, то в більшості випадків оподатковуваний прибуток не збігається з реальним фінансовим результатом за даними бухгалтерського обліку. Звідси виникає різниця між сумою податку, який реально нарахований до сплати в бюджет, і сумою, який міг би бути нарахованим, якщо б для цілей оподаткування використовувалися дані бухгалтерського обліку. Відображення цих різниць у бухгалтерському обліку проводиться за допомогою механізму відстрочених податків.

При визначенні податкового прибутку (збитку) звітного періоду за даними обліку фінансовий результат до оподаткування, визначений шляхом порівняння доходів звітного періоду звітного періоду з витратами, що були

здійснені для отримання цих доходів, які визнані і оцінені відповідно до НП(С)БО, коригується на суму постійних податкових різниць та частину суми тимчасових податкових різниць, що відносяться до звітного періоду. Тимчасова податкова різниця за господарськими операціями не враховується при визначенні податкового прибутку (збитку) звітного періоду, а враховується при визначенні податкового прибутку (збитку) у майбутніх періодах.

Згідно робочого плану рахунків бухгалтерського обліку ДП «Сторожинецький лісгосп» для обліку відстрочених податкових активів передбачено рахунок 17 «Відстрочені податкові активи». На рахунку обліковуються суми податку на прибуток, які підлягають відшкодуванню у майбутніх періодах внаслідок:

- тимчасових різниць між балансовою вартістю активів або зобов'язань і оцінкою цих активів або зобов'язань, яка використовується з метою оподаткування;

- переносу податкових збитків, не використаних для зменшення податку на прибуток у звітному періоді.

За дебетом рахунку відображається сума перевищення податку на прибуток, яка підлягає оплаті в поточному звітному періоді, над витратами, пов'язаних з нарахуванням податку на прибуток у поточному звітному періоді. По кредиту рахунка відображається зменшення відстрочених податкових активів за рахунок витрат, пов'язаних з нарахуванням податку на прибуток у поточному звітному періоді.

Відповідно до НП(С)БО 17 «Податок на прибуток» ДП «Сторожинецький лісгосп» у проміжній фінансовій звітності не наводить і не обчислює відстрочені податкові активи. У статті «Податок на прибуток від звичайної діяльності» проміжного Звіту про фінансові результати наводиться сума поточного податку на прибуток. Відповідне корегування (збільшення або зменшення) суми витрат з податку на прибуток здійснюється при складанні річної фінансової звітності.

Інформація, яка розкриває взаємозв'язок між податковими витратами (доходами) та обліковим прибутком, дає можливість відстежити вплив цього співвідношення на сплату податків у майбутньому.

2.4. Відображення доходів у фінансовій, податковій і статистичній звітності

Ліси України є незамінною частиною багатства країни, джерелом дорогоцінної промислової сировини, засобом забезпечення екологічної стабільності.

Підприємства лісового господарства не лише забезпечують соціально-економічний попит на деревину та іншу цінну продукцію, а й забезпечують збереження та покращення лісозахисних характеристик, покращують його якість та продуктивність, охороняють, захищають, примножують та відтворюють нові ліси на основі всебічної інтеграції. Механізація, наукові досягнення та передовий досвід у цій галузі. Ефективність діяльності лісогосподарських підприємств залежить від багатьох факторів, зокрема економіки, навколишнього середовища, права, організації.

Бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який здійснюється підприємством. Фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку. Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку діяльності підприємств лісового господарства регламентується нормативними документами на різних рівнях нормативно-правового регулювання.

Звітність підприємств лісового господарства – це система показників, що відображає та характеризує їхню діяльність за певний період, узагальнюючи облікові дані. Звітність підприємства можна диференціювати на внутрішню та зовнішню, беручи до уваги призначення та характер інформації, яка в ній наводиться. До зовнішньої належить фінансова, податкова, статистична звітність.

Метою фінансової звітності є надання всім потенційним користувачам необхідної інформації про фінансовий стан підприємства та його зміни,

результати господарської діяльності, ефективність управління. Незважаючи на значення фінансової інформації у забезпеченні потреб користувачів, вона не в змозі повністю їх задовольнити. Порядок складання фінансової звітності регламентується НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2], що визначають методологічні засади формування інформації про доходи, витрати, фінансові результати, активи і зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності підприємства.

ДП «Сторожинецький лісгосп» інформацію про доходи відображає у формі №2 «Звіті про фінансові результати». Звітним періодом є квартал і календарний рік з 1 січня по 31 грудня включно. Складається наростаючим підсумком, в тисячах гривнях без десяткових. Інформація наводиться за два періоди за звітний і відповідно попередній періоди. При складанні Звіту про фінансові результати ДП «Сторожинецький лісгосп» дотримується згідно облікової політики принципу нарахування, за яким суттєвим є те, що доходи визначаються в обліку і звітності у момент їх виникнення, незалежно від часу надходження та відображаються в обліку тих періодів до яких вони відносяться.

Податкова, статистична складається із принципів превалювання юридичної форми над економічним змістом, а фінансова – із дотриманням принципу превалювання економічного змісту над юридичною формою, оскільки повинна забезпечити релевантність інформації щодо можливостей підприємства генерувати економічні вигоди в умовах реального ринкового середовища.

Статистична звітність – це звітність, яку складають усі суб'єкти господарювання й яка надає інформацію органам державної статистики для оцінки стану і розвитку економіки держави, планування макроекономічних показників і характеризує масові явища та процеси, що відбуваються як в економіці, так і в соціально-культурній сфері життя.

Основними формами статистичного спостереження на ДП «Сторожинецький лісгосп» є форма №1-підприємництво «Звіт про основні показники діяльності підприємства» та форма 3-ЛГ «Звіт про господарську діяльність». Методика складання та порядок її подання регламентована

відповідними інструкціями, які затверджує Державна служба статистики України. Звітним періодом є квартальна і річна. Керівник несе відповідальність за повноту і достовірність даних представлених у статистичній звітності. ДП «Сторожинецький лісгосп» подає статистичну звітність через програмне забезпечення Medoc.

Податкова звітність являє собою сукупність дій платника податків (або особи, що його представляє) і податкового органу зі складання, ведення і здачі документів установленої форми, що містять відомості про результати діяльності платника податку, його майнове становище і фіксують процес обчислення податку, а також суму, що підлягає сплаті до бюджету. Форма податкової звітності, яку подає ДП «Сторожинецький лісгосп» де розкривається інформація про доходи, є Податкова декларація з податку на прибуток підприємств. Порядок складання податкової звітності регламентується Податковим кодексом України. Декларація заповнюється у гривнях без копійок.

Призначення податкової та статистичної звітності полягає не тільки у вчасному та достовірному оповіщенні відповідних державних органів про нарахування та сплату податків, внесків і зборів, а й у доповненні даних, зафіксованих у фінансових звітах.

Також ДП «Сторожинецький лісгосп» відображає доходи у внутрішній звітності, в складі: звіт про основні фінансово-господарські показники діяльності підприємства, звіт про виконання фінансового плану. Інформація, подана у внутрішній звітності, повинна надавати можливість керівникам приймати обґрунтовані управлінські рішення для вирішення не тільки поточних питань виробничо-фінансової діяльності підприємств, а й питань, розрахованих на перспективу.

Отже, звітність являє собою систему узагальнених взаємопов'язаних показників про результати фінансово-господарської діяльності підприємства, які ґрунтуються на даних поточного бухгалтерського обліку. На основі звітності здійснюється контроль і оцінка роботи лісгоспу. Крім того, його звітність має велике державне значення, оскільки лісове господарство знаходиться в державній формі власності, та використовується для управління

народним господарством. По даним звітності аналізують господарську діяльність, вивчають економіку підприємства, визначають стан засобів, фінансові результати. Тому, з огляду на важливість своєчасності, повноти та достовірності фінансової звітності, бухгалтерія лісгоспу повинна організувати роботу по ретельно розробленому графіку, в якому, на нашу думку, необхідно вказати виконавців, строки подання документів і звітів цехів, лісництв, перевірки, обробки і групування, складання звітних форм. Крім того, і обумовити у даному графіку відповідальність винних осіб за несвоєчасність та неправдивість даних внутрішніх звітів (цехів, лісництв), що дасть змогу посилити дисципліну облікових працівників та якісно скласти фінансову звітність лісгоспу в цілому.

Висновки за розділом 2

Проаналізувавши сучасний стан обліку і оподаткування доходів ДП «Сторожинецький лісгосп» ми робимо такі висновки:

1. Облік доходів на досліджуваному підприємстві організовано згідно вимог НП(С)БО 15 «Дохід». Форма ведення обліку – журнально-ордерна, також автоматизована в програмі «BAS: Підприємство 8.2». Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться централізовано. Для обліку доходів від операційної діяльності використовує 7 клас Плану рахунків, такі субрахунки : 701 «Дохід від реалізації готової продукції», 702 «Дохід від реалізації товарів», 71 «Інший операційний дохід». Систему організації обліку доходів на ДП «Сторожинецький лісгосп» ми вважаємо організовано згідно чинного законодавства. Потреба в розширенні можлива тільки в програмному забезпеченні, тобто удосконалення програми «BAS: Підприємство» можливе через використання прикладного рішення для лісового господарства.

2. В загальному аналіз доходів діяльності ДП «Сторожинецький лісгосп» показав, що діяльність підприємства протягом 2020–2022 рр. була досить ефективною, чистий дохід від реалізації продукції у 2022 р. становить 93675 тис. грн. Проте значно зросла собівартість реалізованої продукції в порівнянні з 2020 роком на 49792 тис. грн. або 2,4%. Валовий прибуток збільшився у 2022

р. в порівнянні із 2020 роком на 21407 тис. грн або на 5,5%. Чистий прибуток збільшився у 2022 р. в порівнянні із 2020 роком на 5543 тис. грн або на 6,8%. Проведений аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства за три роки свідчить про задовільне функціонування та прибуткову діяльність підприємства, хоча і спостерігається зростання фінансової залежності від позикових коштів для подальшої діяльності підприємства.

3. ДП «Сторожинецький лісгосп» нараховує і сплачує податок на прибуток відповідно до Податкового кодексу України. Керується Методологічними принципами формування в обліку інформації про доходи, витрати, зобов'язання з податку на прибуток визначені в НПС)БО 17 «Податок на прибуток». Для обліку витрат з податку на прибуток використовує активний субрахунок 981 «Податок на прибуток від звичайної діяльності». Оподатковує свої доходи за базовою ставкою 18%. Зобов'язання з податку на прибуток, що підлягає сплаті до бюджету, обліковується на субрахунку 641 «Розрахунки за податками».

4. Порядок складання фінансової звітності регламентується НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», що визначають методологічні засади формування інформації про доходи, витрати, фінансові результати, активи і зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності підприємства. У складі фінансової звітності в, якій відображаються доходи діяльності складають форму №2 «Звіті про фінансові результати». Статистична звітність: форма №1-підприємництво «Звіт про основні показники діяльності підприємства» та форма 3-ЛГ «Звіт про господарську діяльність». Методика складання та порядок її подання регламентована відповідними інструкціями, які затверджує Державна служба статистики України. Податкова звітність, де розкривається інформація про доходи, є Податкова декларація з податку на прибуток підприємств. Порядок складання податкової звітності регламентується Податковим кодексом України. Також складається внутрішня звітність, в складі: звіт про основні фінансово-господарські показники діяльності підприємства, звіт про виконання фінансового плану. Отже, звітність являє собою систему узагальнених взаємопов'язаних показників про результати фінансово-господарської діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ДП «СТОРОЖИНЕЦЬКИЙ ЛІСГОСП»

3.1. Аналіз формування доходів підприємства та резерви зростання доходів та рентабельності підприємства

Основною метою діяльності суб'єктів господарювання є отримання найбільшого прибутку, який безпосередньо залежить від рівня їхнього доходу. Збільшення доходів набувають особливо важливого значення для підприємств незалежно від форми власності, сфери діяльності та інших факторів. Тому аналіз доходів підприємства та факторів їх формування має велике значення для оцінки ефективної діяльності суб'єкта господарювання.

Головними завданнями аналізу доходів підприємства є:

- 1) систематичний контроль за виконанням планів одержання прибутку;
- 2) виявлення факторів формування показників прибутку та розрахунки їхнього впливу;
- 3) вивчення напрямків і тенденцій розподілу прибутку;
- 4) виявлення резервів збільшення доходів;
- 5) обґрунтування та розробка заходів щодо використання виявлених резервів.

Джерелами аналітичної інформації є плани економічного та соціального розвитку, фінансовий план (розрахунковий баланс доходів і витрат), бізнес-план, форми бухгалтерської звітності № 1 «Баланс підприємства» (Додатки Ж, З), №2 «Звіт про фінансові результати» (Додатки И, К), декларація про прибуток підприємства, матеріали маркетингових досліджень

На підприємстві використовуються такі показники фінансових результатів:

- доходи від реалізації продукції;
- доходи від інших операцій;
- прибуток від реалізації продукції;

- прибуток від операційної діяльності;
- прибуток від звичайної діяльності;
- оподаткований прибуток;
- чистий прибуток..

Аналіз названих доходів можна проводити як за видами (групами) продукції, товарів, робіт, послуг, так і за видами організацій збуту.

Крім доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), підприємство може мати також інший дохід від операційної діяльності.

Структуру доходів умовно показано в Додатку М.

Дані додатку М свідчать, що найбільшу питому вагу має дохід від реалізації продукції: 93,10% за 2020 р., 96,81% за 2021 р., 97,35% за 2022 р. Усі інші доходи становлять незначну частку загальних доходів підприємства. Дослідивши структуру доходів підприємства, ми бачимо, що з кожним наступним роком показник статті «Дохід (виручка) від реалізації» 2022 р. збільшилася в порівнянні з 2021 р. на 0,54%, 2021 р. збільшився в порівнянні з 2020 р. на 3,71%, 2022 р збільшився в порівнянні з 2020 р. на 4,25%. Також спостерігається динаміка зменшення статті «Інші операційні доходи» 2022 р. в порівнянні з 2021 р. на 0,46%, 2021 р. в порівнянні з 2020 р. на 3,75%, 2022 р. в порівнянні з 2020 р. на 4,21%. Стаття «Інші доходи» у 2022 р відсутня.

Такі зміни у підвищенні виручки від реалізації продукції ДП «Сторожинецький лісгосп» пов'язані з підвищенням економічної активності активів підприємства, реформування внутрішніх функцій, боротьбу з корупцією та дерегуляцію. Оскільки діяльність даного підприємства значною мірою впливає на лісову галузь, збільшення продажів деревини та підвищення доходу від його реалізації по галузі в цілому безпосередньо пов'язано з нарощенням обсягу. Основними факторами, які впливають на формування доходів підприємства, є:

- 1) Обсяг виробництва і реалізації продукції, на що впливають асортимент продукції, ритмічність випуску та ін.;
- 2) Рівень товарності окремих видів продукції – відношення кількості реалізованої продукції до кількості виробленої, виражене у відсотках;

3) Структура реалізованої продукції, за якою продукція з найбільшою часткою реалізації у загальній структурі дає найбільший дохід для підприємства;

4) Ціна реалізації, на яку впливає якість продукції, рівень інфляції, рівень оподаткування, канали реалізації, ринки збуту;

5) Витрати на виробництво продукції, її реалізацію, зберігання та ін.

Таким чином, сучасні умови господарювання в Україні вимагають розробки ефективної стратегії формування доходів підприємства, яка забезпечить не лише покриття витрат, але й отримання прибутку, достатнього для інвестування саморозвитку підприємства.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку ринкової економіки головним є забезпечення управління доходом від реалізації продукції через розрахункові відносини з покупцями і підприємства в цілому, гнучкою інформаційною базою у вигляді проаналізованих аналітичних даних для прийняття ефективних і своєчасних управлінських рішень, пов'язаних з: плануванням маркетингової діяльності; раціональною організацією з реалізації продукції; системою управління суб'єкта господарювання, яка повинна бути побудована таким чином, щоб сприяти прийняттю обґрунтованих управлінських рішень; контролем за здійсненням діяльності підприємства з реалізації продукції покупцям; мотивацією працівників, зайнятих реалізацією продукції до ефективного виконання своїх функцій.

У ході аналізу відносних показників ефективності діяльності важливим завданням є вивчення факторів, які зумовлюють зміну їх рівня (Додаток Н).

Дохід від реалізації продукції розраховується за формулою:

$D = \text{ціна} \times \text{обсяг реалізації продукції}$

$D_0 = 98,23 \cdot 900 = 88403$ тис. грн

$D^I = 122,37 \cdot 900 = 110133$ тис. грн

$D_1 = 122,37 \cdot 802 = 98148$ тис. грн

Вплив факторів на дохід від реалізації (спосіб ланцюгових підстановок):

1) Вплив на дохід від реалізації за рахунок зміни обсягів реалізації продукції:

$D_{(Q)} = D^I - D_0 = 110133 - 88403 = 21730$ тис. грн

2) Вплив на дохід від реалізації продукції за рахунок зміни ціни продукції:

$$D_{(Ц)} = D_1 - D^I = 98148 - 110133 = -11985 \text{ тис. грн}$$

3) Загальні вплив змін:

$$\Delta D = D_1 - D_0 = 98148 - 88403 = 9745 \text{ тис. грн}$$

$$\Delta D = D_{(Q)} + D_{(Ц)} = 21730 + (-11985) = 9745 \text{ тис. грн}$$

Отже, за рахунок впливу факторів: дохід від реалізації продукції збільшився на 9745 тис грн, за рахунок впливу обсягу реалізації дохід збільшився на 21730 тис грн, за рахунок впливу ціни реалізації зменшився на 11985 тис. грн.

Структуру витрат і відрахувань показано в Додатку П., яка складена на основі Додатків И, К.

На витратних статтях звітності відображаються:

- на статті «Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)» — виробнича собівартість реалізованої продукції(робіт, послуг), або собівартість реалізованої продукції;
- на статті «Адміністративні витрати» — загальногосподарські витрати, пов'язані з управлінням і обслуговуванням-підприємства;
- па статті «Витрати на збут» — витрати підприємства пов'язані з реалізацією продукції (товарів), витрати на утриманий.
- на статті «Втрати від участі в капіталі» — збитки від інвестицій;
- на статті «Інші витрати в операційній діяльності» — собівартість реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів, майнових комплексів, збитки від не операційних курсових різниць, збитки від уцінки фінансових інвестицій;
- на статті «Надзвичайні витрати» — збитки від надзвичайних подій (стихійного лиха, пожеж, техногенних аварій).

У формуванні прибутків значну роль відіграють відрахування від доходів, прибутків.

Відрахування від доходів існують такі:

- податок на додану вартість;
- акцизний збір;
- інші відрахування з доходу — знижки, повернення товарів тощо.

Відрахування від прибутку — це податок на прибуток від звичайної діяльності і податки з надзвичайного прибутку.

Аналіз структури витрат наведено в Додатку П.

Дані Додатку П свідчать, що найбільшу питому вагу має собівартість реалізованої продукції 73,8% за 2020 р.; 74,35% за 2021 р., 76,37% за 2022 р.. Усі інші витрати становлять незначну частку загальних витрат підприємства. Величина статті «Адміністративні витрати» збільшилася у 2022 р в порівнянні з 2021 р. на 1,12%, зменшилася у 2021 р. в порівнянні з 2020 р. на 2,09%, 2022 р. зменшилася в порівнянні з 2020 р. на 0,97%. Стаття «Витрати на збут» 2022 р. зменшилася в порівнянні з 2021 р. на 2,83%, збільшилася у 2021 р., в порівнянні з 2020 р. на 2,78%, збільшилася у 2022 р. в порівнянні з 2020 р. на 0,25%.

Таким чином, ми бачимо, що у підприємства існує досить велика сума витрат, які необхідно знизити для збільшення отримання прибутку.

Оскільки головною метою функціонування підприємства за сучасних умов є отримання прибутку та його можлива максимізація, то аналіз прибутку займає важливе місце не тільки у фінансовому аналізі, а й в управлінні підприємством у цілому.

Аналіз прибутку здійснюють за даними фінансового звіту (форма № 2) і плановими даними підприємства. При цьому дається оцінка виконання плану прибутку (збитку) в цілому і за окремими його видами.

Вихідна інформація для факторного аналізу формування показників фінансових результатів наведена в Додатку Р.

Фактори формування показників фінансових результатів із використанням адитивних факторних моделей.

1. Модель факторного аналізу валового прибутку (збитку):

$$ВП = ЧД - С$$

Загальна зміна (+,-) валового прибутку (збитку), тис. грн:

$$\Delta ВП = +1412,$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг):

$$\Delta ВПЧД = +9745;$$

2) собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг):

$$\Delta \text{ВПС} = -8333.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta \text{ВП} = \Delta \text{ВПЧД} + \Delta \text{ВПС};$$

$$\Delta \text{ВП} = +9745 - 8333 = +1412.$$

Валовий прибуток збільшився на 1412 тис. грн під впливом таких факторів. Унаслідок збільшення собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) валовий прибуток зменшився на 8333 тис. грн. Разом із тим завдяки збільшенню чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) валовий прибуток зріс на 9745 тис. грн.

2. Моделі факторного аналізу фінансового результату (прибутку, збитку) від операційної діяльності.

$$\text{ФРОД} = \text{ВП} + \text{ІОД} - \text{АВ} - \text{ВЗ} - \text{ІОВ}.$$

Загальна зміна (+,-) фінансового результату (прибутку, збитку) від операційної діяльності, тис. грн:

$$\Delta \text{ФРОД} = +865,$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) валового прибутку (збитку):

$$\Delta \text{ФРОДВП} = +1412;$$

2) інших операційних доходів:

$$\Delta \text{ФРОДІОД} = -168;$$

3) адміністративних витрат:

$$\Delta \text{ФРОДАВ} = -1387;$$

4) витрат на збут:

$$\Delta \text{ФРОДВЗ} = +1013;$$

5) інших операційних витрат:

$$\Delta \text{ФРОДІОВ} = -5.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta \text{ФРОД} = \Delta \text{ФРОДВП} + \Delta \text{ФРОДІОД} + \Delta \text{ФРОДАВ} + \Delta \text{ФРОДВЗ} + \Delta \text{ФРОДІОВ};$$

$$\Delta \text{ФРОД} = +1412 - 168 - 1387 + 1013 - 5 = +865.$$

Прибуток від операційної діяльності збільшився на 865 тис. грн. При цьому за рахунок збільшення валового прибутку і зменшення витрат на збут

прибуток від операційної діяльності зріс відповідно на 1412 і 1013 тис. грн. Водночас унаслідок зменшення інших операційних доходів та збільшення адміністративних витрат, інших операційних витрат прибуток від операційної діяльності зменшився відповідно на 168, 1387 і 5 тис. грн. Отже, головним фактором позитивної динаміки фінансового результату від операційної діяльності є збільшення валового прибутку.

3. Модель факторного аналізу фінансового результату (прибутку, збитку) до оподаткування:

$$\text{ФРДО} = \text{ФРОД} + \text{ФРФД} + \text{ФРІД} = (\text{ОД} - \text{ОВ}) + (\text{ДФД} - \text{ВФД}) + (\text{ДІД} - \text{ВІД}).$$

Загальна зміна (+,-) фінансового результату (прибутку, збитку) до оподаткування, тис. грн:

$$\Delta\text{ФРДО} = +810,$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) фінансового результату від операційної діяльності:

$$\Delta\text{ФРДОФРОД} = +865,$$

з нього:

1.1) операційного доходу:

$$\Delta\text{ФРДООД} = +9577;$$

1.2) операційних витрат:

$$\Delta\text{ФРДООВ} = -8712;$$

2) фінансового результату від інвестиційної діяльності:

$$\Delta\text{ФРДОФРІД} = -20,$$

з нього:

2.1) доходу від інвестиційної діяльності:

$$\Delta\text{ФРДОДІД} = -80;$$

2.2) витрат від інвестиційної діяльності:

$$\Delta\text{ФРДОВІД} = +25.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta\text{ФРДО} = \Delta\text{ФРДОФРОД} + \Delta\text{ФРДОФРІД} = \Delta\text{ФРДООД} + \Delta\text{ФРДООВ} + \Delta\text{ФРДОДІД} + \Delta\text{ФРДОВІД};$$

$$\Delta\text{ФРДО} = +865 - 20 = 9577 - 8712 - 80 + 25 = +810.$$

Прибуток до оподаткування збільшився на 810 тис. грн. Позитивно на це вплинуло зростання прибутку від операційної діяльності на 865 тис. При цьому завдяки збільшенню операційного доходу прибуток до оподаткування зріс на 9577 тис. грн, а внаслідок збільшення операційних витрат відповідний прибуток зменшився на 8712 тис. грн. Прибуток до оподаткування зменшився на 20 тис. грн унаслідок збільшення збитку від інвестиційної діяльності, в тому числі зменшення доходу (на 80 тис. грн) і зменшення витрат (на 25 тис. грн) від інвестиційної діяльності. Отже, основним чинником збільшення фінансового результату до оподаткування є зростання операційного доходу.

4. Моделі факторного аналізу чистого фінансового результату: прибутку (збитку).

$$\text{ЧФР} = \text{ФРДО} - (+)\text{ПП} + (-)\text{ПД}.$$

Загальна зміна (+,-) чистого фінансового результату: прибутку (збитку), тис. грн:

$$\Delta\text{ЧФР} = +745,$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) фінансового результату до оподаткування:

$$\Delta\text{ЧФРФРДО} = +810;$$

2) витрат (доходу) з податку на прибуток:

$$\Delta\text{ЧФРПП} = - 65;$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta\text{ЧФР} = \Delta\text{ЧФРФРДО} + \Delta\text{ЧФРПП};$$

$$\Delta\text{ЧФР} = +810 + 65 = 745.$$

Чистий прибуток збільшився на 745 тис. грн, у тому числі за рахунок зростання фінансового результату до оподаткування – на 810 тис. грн., за рахунок витрат з податку на прибуток – на 65 тис. грн.

Ефективність управління процесами утворення прибутку значною мірою залежить від якості аналізу, реальності виявлених резервів збільшення прибутку, економічного обґрунтування прогнозів формування та використання прибутку на майбутній період.

Система прогнозних розрахунків охоплює наступні напрямки роботи (Додаток С).

Прогнозування обсягу формування прибутку підприємства на майбутній період передбачає з одного боку, визначення цільової величини прибутку, що забезпечує умови самофінансування підприємства і вирішення стратегічних і тактичних задач, що стоять перед ним, з другого - розрахунок можливості отримання прибутку при прогнозованому обсязі виробництва, доходу і витрат.

Перспективний аналіз вивчає фінансові результати діяльності підприємства з метою визначення їх можливих значень в майбутньому. При цьому доцільно здійснювати аналіз середньострокової перспективи (2-3 роки) і аналіз довгострокової перспективи (5 років і більше). Зарубіжній практиці властиво прогнозувати економічні показники на 3-5 років [52].

В умовах дії національних стандартів обліку для вітчизняних підприємств прийнятне використання наступних важливих підходів до прогнозування і планування:

- 1) складання прогнозних фінансових документів;
- 2) складання грошового бюджету;
- 3) складання бюджету поточної діяльності.

Прогнозні фінансові документи – це передбачення того, якою буде фінансова звітність в майбутньому при виконанні певних умов щодо майбутньої діяльності підприємства. Грошовий бюджет – це детальний прогноз руху грошових коштів. Бюджет поточної діяльності – це прогноз структури доходів і витрат по підрозділах. Ці підходи тісно взаємопов'язані і залежність між ними слід використовувати для отримання узгоджених і упорядкованих фінансових прогнозів [53].

Можна погодитись з думкою Е. Хелферта, що “широкий погляд на ймовірну діяльність фірми в майбутньому може бути забезпечений шляхом розробки ряду прогнозних фінансових документів – проектів майбутніх звіту про прибутки і збитки і балансу” [54]. При цьому для складання цих документів доцільно брати найбільш доступні оцінки майбутньої діяльності і прогнозувати результати і умови діяльності підприємства. В залежності від мети, прогнози і плани можуть бути деталізовані на різному рівні.

Складання прогнозного звіту про фінансові результати пропонуємо розпочинати з вивчення умов діяльності та історичних даних. Для цього слід

використовувати результати ретроспективного аналізу і визначити тенденції та закономірності, які мали місце за результатами такого аналізу.

Для проведення прогнозування обсягу прибутку складемо Додаток Т за звітними даними ДП «Сторожинецький лісгосп».

В Додатку Т прогнозні значення були отримані за допомогою екстраполяції. Як відомо, екстраполяція – це метод визначення кількісних характеристик явищ, які не спостерігалися, шляхом розповсюдження на них попередніх розрахунків. Екстраполяцію можна здійснити як на майбутнє (перспективна екстраполяція), так і в минуле (ретроспективна екстраполяція).

Перспективний аналіз показників прибутку, результати якого відображені в Додатку Т дає можливість підприємству визначити свій фінансово-господарський стан у майбутньому. На основі з наших розрахунків, видно, що обсяг реалізації у 2023 р. досягне розміру 125066 тис. грн, у 2024 р. – 140561 тис. грн, у 2025 р. - 156055 тис. грн. В свою чергу собівартість товарів теж збільшиться і буде дорівнювати 2023 р. – 886830 тис. грн, у 2024 р. – 102653 тис. грн, у 2025 р. – 116318 тис. грн. Валовий прибуток в 2023 році буде дорівнювати 34382 тис. грн, у 2024 р. – 36392 тис. грн, у 2025 р. – 38383 тис. грн. Таким чином, результатом роботи підприємства за 2023 р. буде чистий прибуток у розмірі 6614 тис. грн, у 2024 р. – 6940 тис. грн, 2025 р. – 7102 тис. грн.

Для того щоб рівень прибутковості покращувався, на підприємстві повинні проводитися заходи в наступному порядку: організаційні (удосконалення виробничої структури, удосконалення організаційної структури управління, диверсифікація виробництва, реструктуризація виробництва тощо) – технічні (оновлення техніко-технологічної бази, переозброєння виробництва, вдосконалення виробів, що виробляється) - економічні важелі та стимули (удосконалення тарифної системи, форми і системи оплати праці, прискорення оббігу оборотних коштів тощо).

Для ефективного функціонування суб'єктів господарювання в умовах ринкових відносин найбільше значення має виявлення резервів збільшення об'єму продукції, зниження собівартості та ріст прибутку.

Виходячи з економічної природи прибутку, його розподіл є складовою частиною загальної системи розподілу сукупного суспільного продукту і чистого продукту. Прибуток має забезпечити підприємство власними коштами для розширення виробничих фондів, стимулювати підвищення ефективності виробництва та формування централізованого грошового фонду. Саме прибуток є основним джерелом матеріального заохочення працівників підприємств, власників акцій, підприємців і менеджерів.

Отже, зробивши аналіз структури доходів видно, що найбільшу питому вагу має дохід від реалізації продукції: 93,10% за 201 р.; 96,81% за 2021 р.; 97,35% за 2022 р. Усі інші доходи становлять незначну частку загальних доходів підприємства. Дослідивши структуру доходів підприємства, ми бачимо, що з кожним наступним роком показник статті «Дохід (виручка) від реалізації» 2022 р. збільшилася в порівнянні з 2021 р. на 0,54%; 2021 р. збільшився в порівнянні з 2020 р. на 3,71%; 2022 р збільшився в порівнянні з 2020 р. на 4,25%. Також спостерігається динаміка зменшення статті «Інші операційні доходи» 2022 р. в порівнянні з 2021 р. на 0,46%; 2021 р. в порівнянні з 2020 р. на 3,75%; 2022 р. в порівнянні з 2020 р. на 4,21%. Стаття «Інші доходи» у 2022 р відсутня.

Зробивши факторний аналіз доходів, ми дізналися, що за рахунок впливу факторів: дохід від реалізації продукції збільшився на 9745 тис грн., за рахунок впливу обсягу реалізації дохід збільшився на 21730 тис грн., за рахунок впливу ціни реалізації зменшився на 11985 тис. грн.

Проаналізувавши структуру витрат ми побачили, що найбільшу питому вагу має собівартість реалізованої продукції 73,8% за 2020 р.; 74,35% за 2021 р., 76,37% за 2022 р.. Усі інші витрати становлять незначну частку загальних витрат підприємства. Величина статті «Адміністративні витрати» збільшилася у 2022 р в порівнянні з 2021 р. на 1,12%, зменшилася у 2021 р. в порівнянні з 2020 р. на 2,09%, 2022 р. зменшилася в порівнянні з 2020 р. на 0,97%. Стаття «Витрати на збут» 2022 р. зменшилася в порівнянні з 2021 р. на 2,83%,

збільшилася у 2021 р., в порівнянні з 2020 р. на 2,78%, збільшилася у 2022 р. в порівнянні з 2020 р. на 0,25%.

Зробивши факторний аналіз фінансових результатів, ми дізналися, що чистий прибуток збільшився на 745 тис. грн, у тому числі за рахунок зростання фінансового результату до оподаткування – на 810 тис. грн., за рахунок витрат з податку на прибуток – на 65 тис. грн.

Перспективний аналіз показників доходу, дає можливість підприємству визначити свій фінансово-господарський стан у майбутньому. На основі з наших розрахунків, видно, що обсяг реалізації у 2023 р. досягне розміру 125066 тис. грн, у 2024 р. – 140561 тис. грн, у 2025 р. - 156055 тис. грн. В свою чергу собівартість товарів теж збільшиться і буде дорівнювати 2023 р. – 886830 тис. грн, у 2024 р. – 102653 тис. грн, у 2025 р. – 116318 тис. грн. Валовий прибуток в 2023 році буде дорівнювати 34382 тис. грн, у 2024 р. – 36392 тис. грн, у 2025 р. – 38383 тис. грн. Таким чином, результатом роботи підприємства за 2023 р. буде чистий прибуток у розмірі 6614 тис. грн, у 2024 р. – 6940 тис. грн, 2025 р. – 7102 тис. грн.

Якість прибутку від основної діяльності вважається високою, якщо її збільшення зумовлене зростанням обсягу продажів, зниженням собівартості продукції. Низька якість прибутку характеризується зростанням обсягів реалізації за рахунок росту цін на продукцію без збільшення фізичного обсягу продажів і зниження витрат на гривню продукції.

Збільшення прибутку можливе за рахунок: нарощення обсягів виробництва і реалізації лісової продукції; здійснення заходів щодо підвищення продуктивності праці своїх працівників; зменшення витрат на виробництво продукції; кваліфікованого здійснення цінової політики; грамотної побудови ділових відносин з постачальниками, посередниками, покупцями; удосконалення продукції з середнім рівнем рентабельності, а низькорентабельну зняти з виробництва; постійного проведення наукових досліджень аналізу ринку, поведінки споживачів і конкурентів.

В цілому по підприємству спостерігається позитивна тенденція розвитку.

3.2. Удосконалення обліку доходів діяльності підприємства

Діяльність підприємств зосереджена на забезпеченні зростання позитивного фінансового ефекту, пошуку шляхів його збільшення або стабілізуванні прибутку на визначеному рівні, бо саме за прибуткової діяльності утворюються умови для розширення й модернізації виробництва та виявляються можливості щодо подальшого розвитку, оскільки результативність діяльності підприємства у фінансово-економічних показниках найбільш точно визначає його економічний простір і дає уявлення про формування його фінансового потенціалу. Для багатьох підприємців успіх вимірюється прибутковістю і досягається за рахунок збільшення доходів. Ефективне управління доходами можливе тільки за умови повного інформаційного забезпечення, яке формується за допомогою системи бухгалтерського обліку [8].

Ефективність діяльності підприємства значно залежить від ефективності організації бухгалтерського обліку, налагодження інформаційних потоків для задоволення інформацією керівників підприємства та його контрагентів й отримання найбільшого прибутку. Ефективне управління потребує даних про всі складники доходів, які формують фінансові результати.

Проведений аналіз діяльності ДП «Сторожинецький лісгосп» показав, що на підприємстві організація обліку доходів здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства.

Важливою проблемою обліку доходів підприємств лісового господарства можна вважати проблему повноти та своєчасності їх відображення у системі обліку. На даний момент рівень невідображення доходів в країні коливається від 30 до 70%. Ця проблема досить багатопланова, надзвичайно складна й стосується всього нашого суспільства, способу життя, системи оподаткування тощо. Тому, на наш погляд, необхідно прописати порядок ведення обліку для цілей оподаткування в наказі - «Про облікову політику». Податкова політика повинна містити в собі повну і достовірну інформацію про порядок віддзеркалення господарських операцій за звітний період, а також відомості для

контролю за правильністю, повнотою і своєчасністю розрахунку і сплати податків до бюджету [48].

Для організації системи аналітичних рахунків, на яких упродовж облікового періоду відображаються доходи підприємства, необхідно виходити з потреб внутрішнього менеджменту і структури форм фінансової звітності та відповідних рахунків і субрахунків чинного Плану рахунків [17]. Так, дохід від реалізації готової продукції (товарів) необхідно відображати на аналітичних рахунках у розрізі видів реалізованої готової продукції (товарів) із метою виявлення найприбутковіших серед них, а також установлення тенденцій рентабельності окремих видів продукції (товарів, робіт, послуг).

Оскільки виручка займає одне з ключових місць у системі оптимізації діяльності, необхідно проводити економічну діагностику процесу обліку та управління доходами, тому потрібно приділяти більше уваги підприємства [46]. Зазначимо, що сучасні умови підвищують потребу в системному фінансовому контролі для зменшення витрат та збільшення доходів підприємства. Основна мета цього контролю полягає в забезпеченні правомірності формування та ефективності використання фінансових і матеріальних ресурсів, дослідження причин та обставин, що призводять до недостатнього доходу для запобігання неправильним управлінським рішенням, їх фінансовий контроль. А для цього потрібна систематизація облікових даних.

Ми пропонуємо, таку аналітику рахунку 70 «Дохід від реалізації готової продукції (товарів)»: 701/1 «Дохід від реалізації готової продукції верхніх складів», 701/2 «Дохід від реалізації готової продукції нижніх складів», 701/3 «Дохід від лісозаготівлі (побічна продукція)».

Можливості програмних продуктів для ведення бухгалтерського обліку на підприємствах лісового господарства мають забезпечити надання керівникам найбільш затребуваних даних щодо операційних доходів. Сьогодні більшість підприємств лісового господарства використовують конфігурацію «Управління лісовим господарством України», яка розроблена на базі BAS:Підприємство, ми рекомендуємо ДП «Сторожинецький лісгосп» її використовувати в своїй роботі. Вона дозволяє застосовувати сучасні методи управління підприємствами з врахуванням специфіки лісгосподарської діяльності, зручно

вести бухгалтерський та податковий облік, формувати галузеву і регламентовану звітність [43]. Позитивним є те, що ця програма, окрім вищезазначеного, забезпечує формування аналітичних даних, дає можливість слідкувати і виправляти помилки за допомогою спеціальної функції обробки даних та підтримує інтеграцію із системою електронного обліку деревини.

Удосконалення організації обліку операційних доходів підприємств лісового господарства за умови впровадження науково обґрунтованої методики їх обліку із використанням спеціалізованих програмних продуктів сприятиме оперативному забезпеченню інформаційних потреб менеджменту та успішному функціонуванню лісогосподарських підприємств.

Організація аналітичного обліку в запропонованих напрямках дасть змогу, на наш погляд, мати більш повне розуміння щодо джерел отримання доходів та поведінки витрат для їх оперативного обліку і контролю. Наведені рекомендації сприятимуть більш повному розкриттю даних про доходи лісових підприємств, що, в свою чергу, дасть змогу поліпшити інформаційне забезпечення процесу управління цими доходами та буде сприяти підвищенню ефективності їх діяльності.

Для покращення управлінського обліку, ми пропонуємо:

- 1) внутрішній звіт про прибутки та збитки подавати щотижня;
- 2) у звітах виділяти статі, які приносять найбільшу і найменшу кількість доходів, для порівняння в кінці звітного періоду;
- 3) внутрішній баланс готувати щотижня або раз на місяць;
- 4) виділяти для керівника важливу інформацію, також можна додати примітки, які допоможуть роз'яснити інформацію.

Для росту обсягу прибутку необхідно:

- 1) регулярно проводити інвентаризації запасів і обладнання, з метою виявлення залишків (їх можна продавати);
- 2) знизити собівартість за рахунок економії матеріальних, трудових і фінансових ресурсів;
- 3) повне використання вторинних ресурсів;
- 4) ліквідувати невиробничі виплати по заробітній платі.

Отже, законодавча база для здійснення обліку доходів представлена в Україні достатньо значною кількістю законів, постанов, положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, проте, існує ряд невідповідностей, що потребують вирішення з метою недопущення перекручень та неточностей облікової інформації. Зокрема, для приведення уніфікованої класифікації доходів пропонується наводити єдині підходи в НП(С)БО та Податковому кодексі, що розроблені на основі МСБО. Також, пропонується доповнити вітчизняні стандарти міжнародними, що не мають аналогів на сьогодні.

Таким чином, наведені рекомендації сприятимуть удосконаленню організації обліку доходів підприємства. Одним із важливих аспектів удосконалення обліку є облікова політика підприємства. Ефективна організація обліку та раціональна робота облікового персоналу дозволять зробити облік більш зручним та систематичним, скоротити витрати часу на виконання окремих робіт, значно раціоналізувати документообіг на підприємствах.

Висновки за розділом 3

1.Зробивши аналіз формування доходів підприємства та резервів зростання доходів та рентабельності ДП «Сторожинецький лісгосп» ми дійшли висновку, що:

Найбільшу питому вагу має дохід від реалізації продукції: 93,10% за 201 р.; 96,81% за 2021 р.; 97,35% за 2022 р. Усі інші доходи становлять незначну частку загальних доходів підприємства. За рахунок впливу факторів: дохід від реалізації продукції збільшився на 9745 тис грн., за рахунок впливу обсягу реалізації дохід збільшився на 21730 тис грн., за рахунок впливу ціни реалізації зменшився на 11985 тис. грн.

Проаналізувавши структуру витрат ми побачили, що найбільшу питому вагу має собівартість реалізованої продукції 73,8% за 2020 р.; 74,35% за 2021 р., 76,37% за 2022 р.. Усі інші витрати становлять незначну частку загальних витрат підприємства.

Зробивши факторний аналіз фінансових результатів, ми дізналися, що чистий прибуток збільшився на 745 тис. грн, у тому числі за рахунок зростання

фінансового результату до оподаткування – на 810 тис. грн., за рахунок витрат з податку на прибуток – на 65 тис. грн.

Перспективний аналіз показників доходу, дає можливість підприємству визначити свій фінансово-господарський стан у майбутньому. На основі з наших розрахунків, видно, що обсяг реалізації у 2023 р. досягне розміру 125066 тис. грн, у 2024 р. – 140561 тис. грн, у 2025 р. - 156055 тис. грн. В свою чергу собівартість товарів теж збільшиться і буде дорівнювати 2023 р. – 886830 тис. грн, у 2024 р. – 102653 тис. грн, у 2025 р. – 116318 тис. грн. Валовий прибуток в 2023 році буде дорівнювати 34382 тис. грн, у 2024 р. – 36392 тис. грн, у 2025 р. – 38383 тис. грн. Таким чином, результатом роботи підприємства за 2023 р. буде чистий прибуток у розмірі 6614 тис. грн, у 2024 р. – 6940 тис. грн, 2025 р. – 7102 тис. грн.

Збільшення прибутку можливе за рахунок: нарощення обсягів виробництва і реалізації лісової продукції; здійснення заходів щодо підвищення продуктивності праці своїх працівників; зменшення витрат на виробництво продукції; кваліфікованого здійснення цінової політики; грамотної побудови ділових відносин з постачальниками, посередниками, покупцями; удосконалення продукції з середнім рівнем рентабельності, а низькорентабельну зняти з виробництва; постійного проведення наукових досліджень аналізу ринку, поведінки споживачів і конкурентів.

В цілому по підприємству спостерігається позитивна тенденція розвитку.

2. Проведений аналіз діяльності ДП «Сторожинецький лісгосп» показав, що на підприємстві організація обліку доходів здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства.

Ми пропонуємо, таку аналітику рахунку 70 «Дохід від реалізації готової продукції (товарів)»: 701/1 «Дохід від реалізації готової продукції верхніх складів», 701/2 «Дохід від реалізації готової продукції нижніх складів», 701/3 «Дохід від лісозаготівлі (побічна продукція)».

Для ведення обліку пропонуємо використовувати програмний продукт конфігурація «Управління лісовим господарством України», яка розроблена на базі «BAS: Підприємство». Також, пропонується доповнити вітчизняні стандарти міжнародними, що не мають аналогів на сьогодні.

ВИСНОВКИ

1. Дослідження показало, що одним із найважливіших об'єктів бухгалтерського спостереження виробничо-господарської і фінансової діяльності є дохід. Відмінності у визначенні сутності доходу досить суттєві. Вони дають змогу встановити, які складові включати (або не включати) до доходу, щоб на їхній основі можна було визначити кінцевий результат діяльності підприємства. Проблема визначення доходу залишається невирішеною, оскільки дохід залишається фінансово-аналітичною категорією для реалізації фіскальної політики держави. В сучасних умовах, коли дохід перетворюється в головне джерело поповнення державного бюджету, розширення виробництва, винагороди власників, достовірність визначення фінансового результату стає важливим завданням бухгалтерського обліку.

2. У зв'язку із змінами методології обліку, дохід доцільно розглядати в залежності від видів діяльності, що дасть можливість в подальшому удосконалити методику обліку та більш раціонально використати аналітичні процедури з метою встановлення ефективності та доцільності окремих напрямків діяльності, відповідно їх результатам.

3. Нормативно-правове забезпечення обліку, аналізу і оподаткуванню – це сукупність нормативно-правових актів найвищих гілок влади у державі, таких як законодавчої, виконавчої та представницької, а також Міністерства фінансів України, інших міністерств та відомств, і, власне кожного підприємства зокрема, які забезпечують повноцінне функціонування та динамічний розвиток бухгалтерського обліку, фінансової звітності й економічного контролю в нашій державі. Аналіз нормативно-правового спрямування дозволяє зауважити, що законодавча база для здійснення обліку, аналізу і оподаткуванню доходів представлена в Україні достатньо значною кількістю законів, постанов, положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. На нашу думку, цієї кількості достатньо для достовірного і правильно визначення, обліку, аналізу і оподаткуванню доходів підприємства.

4. Проаналізувавши сучасний стан обліку і оподаткування доходів ДП «Сторожинецький лісгосп», можна зробити висновок, що облік доходів на

досліджуваному підприємстві організовано згідно вимог НП(С)БО 15 «Дохід». Форма ведення обліку – журнально-ордерна, також автоматизована в програмі «BAS: Підприємство 8.2». Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться централізовано. Для обліку доходів від операційної діяльності використовує 7 клас Плану рахунків, такі субрахунки : 701 «Дохід від реалізації готової продукції», 702 «Дохід від реалізації товарів», 71 «Інший операційний дохід». Систему організації обліку доходів на ДП «Сторожинецький лісгосп» ми вважаємо організовано згідно чинного законодавства. Потреба в розширенні можлива тільки в програмному забезпеченні, тобто удосконалення програми «BAS: Підприємство» можливе через використання прикладного рішення для лісового господарства.

Ми пропонуємо, таку аналітику рахунку 70 «Дохід від реалізації готової продукції (товарів)»: 701/1 «Дохід від реалізації готової продукції верхніх складів», 701/2 «Дохід від реалізації готової продукції нижніх складів», 701/3 «Дохід від лісозаготівлі (побічна продукція)».

Для ведення обліку пропонуємо використовувати програмний продукт конфігурація «Управління лісовим господарством України», яка розроблена на базі BAS:Підприємство. Також, пропонується доповнити вітчизняні стандарти міжнародними, що не мають аналогів на сьогодні.

5. ДП «Сторожинецький лісгосп» нараховує і сплачує податок на прибуток відповідно до Податкового кодексу України. Керується Методологічними принципами формування в обліку інформації про доходи, витрати, зобов'язання з податку на прибуток визначені в НП(С)БО 17 «Податок на прибуток». Для обліку витрат з податку на прибуток використовує активний субрахунок 981 «Податок на прибуток від звичайної діяльності», за базовою ставкою 18%. Зобов'язання з податку на прибуток, що підлягає сплаті до бюджету, обліковується на субрахунку 641 «Розрахунки за податками».

6. Порядок складання фінансової звітності регламентується НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». що визначають методологічні засади формування інформації про доходи, витрати, фінансові результати, активи і зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності підприємства. У складі фінансової звітності в, якій відображаються доходи діяльності складають

форму №2 «Звіті про фінансові результати». Статистична звітність: форма №1- підприємництво «Звіт про основні показники діяльності підприємства» та форма 3-ЛГ «Звіт про господарську діяльність». Методика складання та порядок її подання регламентована відповідними інструкціями, які затверджує Державна служба статистики України. Податкова звітність, де розкривається інформація про доходи, є Податкова декларація з податку на прибуток підприємств. Порядок складання податкової звітності регламентується Податковим кодексом України. Також складається внутрішня звітність, в складі: звіт про основні фінансово-господарські показники діяльності підприємства, звіт про виконання фінансового плану.

7. В загальному аналізі доходів діяльності ДП «Сторожинецький лісгосп» показав, що діяльність підприємства протягом 2020–2022 рр. була досить ефективною, чистий дохід від реалізації продукції у 2022 р. становить 93675 тис. грн. Проте значно зросла собівартість реалізованої продукції в порівнянні з 2020 роком на 49792 тис. грн. або 2,4%. Валовий прибуток збільшився у 2022 р. в порівнянні із 2020 роком на 21407 тис. грн або на 5,5%. Чистий прибуток збільшився у 2022 р. в порівнянні із 2020 роком на 5543 тис. грн або на 6,8%. Проведений аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства за три роки свідчить про задовільне функціонування та прибуткову діяльність підприємства, хоча і спостерігається зростання фінансової залежності від позикових коштів для подальшої діяльності підприємства.

8. Провівши аналіз формування доходів підприємства та резервів зростання доходів та рентабельності ДП «Сторожинецький лісгосп» ми дійшли висновку, що найбільшу питому вагу має дохід від реалізації продукції: 93,10% за 201 р.; 96,81% за 2021 р.; 97,35% за 2022 р. Усі інші доходи становлять незначну частку загальних доходів підприємства. За рахунок впливу факторів: дохід від реалізації продукції збільшився на 9745 тис. грн., за рахунок впливу обсягу реалізації дохід збільшився на 21730 тис. грн., за рахунок впливу ціни реалізації зменшився на 11985 тис. грн. Проаналізувавши структуру витрат ми побачили, що найбільшу питому вагу має собівартість реалізованої продукції 73,8% за 2020 р.; 74,35% за 2021 р., 76,37% за 2022 р.. Усі інші витрати становлять незначну частку загальних витрат підприємства.

9. Провівши факторний аналіз фінансових результатів, ми дізналися, що чистий прибуток збільшився на 745 тис. грн, у тому числі за рахунок зростання фінансового результату до оподаткування – на 810 тис. грн., за рахунок витрат з податку на прибуток – на 65 тис. грн.

Перспективний аналіз показників доходу, дає можливість підприємству визначити свій фінансово-господарський стан у майбутньому. На основі з наших розрахунків, видно, що обсяг реалізації у 2023 р. досягне розміру 125066 тис. грн, у 2024 р. – 140561 тис. грн, у 2025 р. - 156055 тис. грн. В свою чергу собівартість товарів теж збільшиться і буде дорівнювати 2023 р. – 886830 тис. грн, у 2024 р. – 102653 тис. грн, у 2025 р. – 116318 тис. грн. Валовий прибуток в 2023 році буде дорівнювати 34382 тис. грн, у 2024 р. – 36392 тис. грн, у 2025 р. – 38383 тис. грн. Таким чином, результатом роботи підприємства за 2023 р. буде чистий прибуток у розмірі 6614 тис. грн, у 2024 р. – 6940 тис. грн, 2025 р. – 7102 тис. грн.

10. Збільшення прибутку можливе за рахунок: нарощення обсягів виробництва і реалізації лісової продукції; здійснення заходів щодо підвищення продуктивності праці своїх працівників; зменшення витрат на виробництво продукції; кваліфікованого здійснення цінової політики; грамотної побудови ділових відносин з постачальниками, посередниками, покупцями; удосконалення продукції з середнім рівнем рентабельності, а низькорентабельну зняти з виробництва; постійного проведення наукових досліджень аналізу ринку, поведінки споживачів і конкурентів.

В цілому по підприємству спостерігається позитивна тенденція розвитку. Проведений аналіз діяльності ДП «Сторожинецький лісгосп» показав, що на підприємстві організація обліку доходів здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства.

Наведені у випускній кваліфікаційній роботі висновки носять рекомендаційний характер і використання їх у практичній роботі підприємства, на нашу думку, має призвести до покращення його фінансово-господарської діяльності.